

Siri Dyvik

”HALLO – DET HER ER MIN UNGE”

En fenomenologisk undersøkelse av hvordan det kan oppleves for foreldre å delta i tverrfaglige drøftinger angående egne barn.

Master i pedagogisk-psykologisk rådgivning

Trondheim, januar 2013

FORORD

Temaet for denne studien fanget min interesse allerede tidlig på 1990-tallet. Da var jeg så heldig å få hospitere et par uker på Berglund behandlingshjem i Tromsø. Der kom jeg borti arbeidet til Greta Marie Skau, som hadde gjennomført en undersøkelse ved institusjonen. Hun hadde sett på hvordan barn og deres foreldre opplevde kontakten med, og innleggelsen ved, Berglund. Siden har dette vært et tema som har interessert meg, hvordan det er for barn og foreldre å møte hjelpeapparatet. Denne masteroppgaven har gitt meg anledning til å fokusere nærmere på dette. Det har vært en interessant og lærerik prosess. På veggen har flere bidratt til at jeg faktisk nå er i mål:

Først og fremst en stor takk til mine tre informanter, som gjorde dette mulig. De stilte opp til intervju og ga meg innblikk i erfaringer og opplevelser som de velvillig delte med meg.

Tusen takk til mine to veiledere, professor Toril Moen ved Pedagogisk institutt, NTNU, og seniorrådgiver Anne Sofie Samuelsen ved Møller-Trøndelag kompetansesenter.

Veiledningstimene har vært inspirerende og konstruktive, studien hadde definitivt ikke blitt den samme uten.

Takk til min arbeidsgiver som ga økonomisk støtte. Det gjorde det mulig å ta noe fri for å jobbe med studien. Takk også til min leder for oppmuntring og en fleksibel innstilling gjennom hele prosessen.

Tusen takk til Stjørdal bibliotek for uvurderlig hjelp med å skaffe all litteraturen jeg trengte. Damene på biblioteket har vært hjelpsomme og effektive hele veien, og alltid hyggelige.

Sist, men ikke minst, takk til familien min. Til Ottar for støtte og positive innspill, og for gjennomlesing og gode endringsforslag, det bidro til et bedre resultat. Til Vilde og Sigurd for tålmodighet, og for å bidra med dagligliv og futt og fart. Det ga nødvendige avbrekk så jeg ikke forsvant inn i ”master-bobla” fullstendig.

Trondheim, januar 2013

Siri Dyvik

Innholdsfortegnelse

| | |
|--|-----------|
| 1. INNLEDNING | 1 |
| Bakgrunn | 1 |
| Problemstilling | 2 |
| Oppgavens oppbygning | 2 |
| 2. TEORI | 3 |
| Begrepsavklaring | 3 |
| <i>Brukermedvirkning</i> | 3 |
| <i>Kommunens tverrfaglige team</i> | 4 |
| Trygghet | 4 |
| Fra subjekt til objekt | 5 |
| Makt og avmakt i hjelperelasjoner | 10 |
| 3. METODE | 15 |
| Kvalitativt forskningsintervju | 15 |
| Fenomenologi | 15 |
| Forskerrollen | 16 |
| <i>Å forske i egen organisasjon</i> | 16 |
| <i>Forforståelse</i> | 17 |
| <i>Interaksjon</i> | 18 |
| Informanter | 18 |
| Intervjuguide og prøveintervju | 20 |
| <i>Prøveintervju</i> | 20 |
| <i>Intervjuguide</i> | 21 |
| Datainnsamling | 21 |
| Transkribering og analyse | 22 |
| <i>Transkribering</i> | 22 |
| <i>Analyse</i> | 22 |
| Kvalitet i studien | 24 |
| <i>Pålitelighet</i> | 24 |
| <i>Troverdighet</i> | 25 |
| <i>Overførbarhet</i> | 26 |
| Etiske vurderinger | 27 |
| 4. RESULTAT | 29 |

| | |
|--|-----------|
| Oppsummerende tekstorell beskrivelse..... | 30 |
| Oppsummerende strukturell beskrivelse | 34 |
| <i>Opplevelser av utrygghet versus trygghet</i> | <i>34</i> |
| <i>Opplevelser av objektstatus versus subjektstatus.</i> | <i>34</i> |
| <i>Opplevelser av avmakt versus makt.</i> | <i>35</i> |
| Essensen av informantenes erfaringer og opplevelser | 37 |
| 5. ANALYSE OG DRØFTING | 39 |
| Opplevelser av utrygghet versus trygghet..... | 39 |
| Opplevelser av objektstatus versus subjektstatus | 41 |
| Opplevelser av avmakt versus makt | 46 |
| <i>Implikasjoner for fagfolk</i> | <i>48</i> |
| 6. OPPSUMMERING OG KONKLUSJON | 49 |
| LITTERATUR | 51 |

Vedlegg:

Vedlegg 1: Forespørsel om å delta i intervju

Vedlegg 2: Ang. intervju

Vedlegg 3: Intervjuguide

Vedlegg 4: Informasjon/samtykke

Vedlegg 5: Informasjon angående prosjekt (brev til NSD)

Vedlegg 6: E-post fra NSD

1. INNLEDNING

Bakgrunn

Min erfaring er at når barn henvises til Pedagogisk–psykologisk tjeneste (PPT) opplever foreldre denne henvisningen ulikt. Noen er tilsynelatende uforstående til hvorfor henvisning er nødvendig. De sier ja til henvisning fordi skole eller barnehage har ønsket det, men de kjenner ikke igjen skolens eller barnehagens problembeskrivelse. Andre foreldre tar selv initiativ til henvisning. Felles for foreldre som henviser barnet sitt til PPT er imidlertid at de går fra å være en vanlig mor eller far til også å bli brukere i hjelpeapparatet.

Barn henvises til PPT særlig på grunn av språk- og kommunikasjonsvansker, lese-, skrive- eller matematikkvansker, psykososiale vansker/atferdsvansker og lærevansker (Kunnskapsdepartementet, 2011). Etter henvisning foretar PPT en kartlegging. Denne kan avdekke behov for bistand fra flere hjelpeinstanser enn PPT. I NOU 2009: 18 *Rett til læring* (Kunnskapsdepartementet, 2009), fremheves at hjelpeapparatet må sørge for at hjelp og støtte til barn og unge henger sammen. Dette er viktig for trygghet og trivsel, for utvikling og læring. Brukerundersøkelser viser høy grad av tilfredshet på mange tjenesteområder innen hjelpeapparatet. En stor utfordring ligger imidlertid i å koordinere tjenestene og sikre samarbeid mellom de ulike instansene. Kommunene må ta ansvar for at den enkelte opplever sammenheng mellom de tjenestene han eller hun mottar (ibid.). I Meld. St. 18 (2010-2011) *Læring og fellesskap* (Kunnskapsdepartementet, 2011) heter det at ”Brukermedvirkning er lovpålagt og det skal være klart hvordan brukerens rettigheter og plikter er ivaretatt av tjenesteapparatet. Brukermedvirkning handler om at tjenesteapparatet benytter brukerens erfaringskunnskap for å kunne yte best mulig hjelp” (ibid., s. 57). I den kommunen der min undersøkelse er gjennomført, er tverrfaglig samarbeid rundt barn og unge, samt brukermedvirkning, blant annet forsøkt ivaretatt med et tverrfaglig team. I saker der kartleggingen avdekker vansker som PPT mener bør drøftes tverrfaglig, anbefales foreldre at saken diskuteres i dette teamet. I løpet av 2011 hadde PPT 7 saker til drøfting i slike møter (PPT’s egne tall). Foreldre inviteres til møtene og er de eneste ”legfolkene” som er til stede.

Foreldre til barn med vansker og utfordringer av ulik art, deltar gjerne i ulike tverrfaglige møter, for eksempel ansvarsgruppemøter. Ansvarsgruppemøter blir imidlertid annerledes enn de møtene denne studien tar for seg fordi de fungerer over tid. Medlemmene samarbeider ofte over år og foreldre blir kjent med medlemmene. Det finnes flere undersøkelser som ser på

foreldres erfaringer med å delta i ansvarsgrupper, samarbeid med PPT og/eller andre hjelpeinstanser (Alme, 2007; Brottveit, 1996; Godeseth, 2005; Lundeby og Tøssebro, 2008; Sandbæk, 2002). Det som går igjen i disse er at foreldre ser på det å bli lyttet til og bli tatt på alvor og trodd, som sentralt. Foreldre ønsker å delta i samarbeidet om barna sine. I Barneprosjektet i Lørenskog (Brottveit, 1996) skulle man lage en ekstern evaluering av et tverrfaglig samarbeidssystem mellom instanser som arbeidet med barn fra 0-13 år. De fant at selv om det var behov for forbedringer i det tverrfaglige samarbeidet, var både foreldre og ansatte enige om at de ville beholde de tverrfaglige møtene og at foreldre skulle være til stede. Foreldre opplevde det utfordrende å måtte snakke om private ting i møtene, men de mente det var nødvendig og ønsket ikke å gi avkall på muligheten til å delta. Det indikerer at selv om foreldre ikke alltid opplever å bli møtt på en tilfredsstillende måte i hjelpeapparatet, og det er utfordrende for foreldre å delta i tverrfaglige møter, er det ikke et alternativ å *ikke* delta i et samarbeid.

I de møtene som er tema for min undersøkelse drøftes saken en gang, noen ganger i to møter. I møtet får foreldre spørsmål om barnets situasjon, det diskuteres aktuelle tiltak og det kan komme forslag om at barnet henvises videre til utredning i 2. linjetjenesten. I denne studien er jeg opptatt av hvordan foreldre opplever å delta i disse møtene. Føler de seg overkjørt? Opplever de at de mister kontrollen over hva som skjer med barnet deres? Opplever foreldrene å være likeverdige deltagere i samarbeidet?

Problemstilling

Min problemstilling ble derfor som følger: *Hvordan opplever foreldre å delta på møter i kommunens tverrfaglige team?*

Oppgavens oppbygning

I kapittel 2 tar jeg for meg teorigrunnlaget for studien. Dette kapittelet inneholder også en begrepsavklaring rundt noen sentrale begreper. Kapittel 3 er et metodekapittel der jeg gjør rede for forskningsprosessen som har utgangspunkt i en fenomenologisk tilnærming. Kapittel 4 inneholder resultatene mine, og en bearbeiding og kategorisering av disse. I kapittel 5 analyseres og drøftes mine funn opp mot teorigrunnlaget for studien. I kapittel 6 oppsummerer jeg og konkluderer.

2. TEORI

I dette kapittelet gjør jeg rede for teori som kan belyse funnene mine og temaet for studien min. Jeg vil først avklare to sentrale begreper for oppgaven. Deretter tar jeg for meg *trygghet* med utgangspunkt i det å være bruker eller forelder i hjelpeapparatet. Videre ser jeg på det å gå fra å være *subjekt til det å bli objekt* når man blir bruker i hjelpeapparatet, og hva dette kan innebære for den det gjelder. Til slutt gjør jeg rede for *makt og avmakt* i hjelperelasjoner med hovedfokus på makt i form av kunnskap om teori og begreper. Disse tre temaene er valgt fordi de kan brukes til å forstå foreldrenes opplevelser i de tverrfaglige møtene denne studien handler om.

Begrepsavklaring

Brukermedvirkning

I Meld. St. 18 (2010-2011) *Læring og fellesskap* (Kunnskapsdepartementet, 2011), legges det vekt på *brukermedvirkning*. På individnivå vil brukermedvirkning si at *bruker* eller den som representerer bruker skal kunne medvirke både i valg av tiltak, og planlegging og gjennomføring av tiltak. Brukere skal oppleve at deres bidrag betyr noe og at de har en reell innflytelse på det tilbudet de får. I Opplæringsloven § 13-3d heter det: ”Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for samarbeid med foreldre, høvesvis i grunnskolen og i vidaregåande opplæring”. Dette betyr at det stilles krav om at brukere, i dette tilfellet foreldre, skal kunne medvirke i saker som angår barna deres. Det skal legges til rette for at foreldre skal innlemmes i et samarbeid.

Å være bruker vil i denne sammenhengen si at man er bruker av tjenester fra det offentlige hjelpeapparatet. Brukermedvirkning kan beskrives på flere måter. Slettebø og Seim (2007) sier at brukermedvirkning kan ses i lys av følgende faktorer: Å kunne bestemme om problemet eksisterer og å kunne definere hva det gjelder; å bestemme om noe skal gjøres med problemet og å velge mellom ulike former for hjelp; til slutt å kunne initiere, vedlikeholde eller avslutte kontakten. Brukermedvirkning, slik jeg forstår det, handler med andre ord om et samarbeid der deltagerne skal være likeverdige, ingen skal ha mer autoritet enn de andre og alles bidrag skal bidra til en helhetsforståelse av det barnet som drøftes. I en slik setting av samhandling og dialog, oppstår ny forståelse og kunnskap (Moen, 2012).

Kommunens tverrfaglige team

Kommunens tverrfaglige team vil i denne sammenhengen si et team av fagfolk fra de kommunale etatene som jobber med barn og unge i kommunen. Teamet møtes cirka 8-9 ganger i løpet av skoleåret. I møtene drøftes systemsaker og individualsaker, ansvarsgrupper opprettes og ulike faglige tema diskuteres. Det møter faste medlemmer fra helsestasjonen, fysioterapitjenesten, lege, barneverntjenesten og PPT. I dette teamet kan hver av etatene melde saker. Det kan også skole eller barnehage gjøre. Når en sak tas opp til drøfting inviteres foreldrene. I tillegg møter skolen eller barnehagen og saksansvarlig fra den etaten som melder saken. Den som har tatt opp saken legger frem informasjon, deretter får foreldrene informere om barnets situasjon slik de opplever den, og andre i møtet kan stille spørsmål til foreldrene og saksansvarlig. Deretter informerer gjerne skole eller barnehage. Dersom andre i teamet arbeider med saken informerer også de. Når PPT tar opp en sak er det for å drøfte den tverrfaglig med tanke på hva som bør skje videre rundt barnet. Noen ganger vil det komme forslag i møtet om at saken henvises videre for utredning i 2. linjetjenesten. Det skjer også at konklusjonen blir at saken kartlegges ytterligere i kommunen og at ulike tiltak settes i verk og evalueres lokalt.

Trygghet

Henriksen og Aarflot (2004) sier at *trygghet* har å gjøre med å føle seg ivaretatt, og at det ikke er noe grunnleggende truende i situasjonen man er i. Det betyr også at det som eventuelt er ukjent i situasjonen ikke fremtrer på en slik måte at personen konsentrerer all sin oppmerksomhet på dét. Et menneske som er utrygt i en situasjon vil gjerne ”snevre inn perspektivet på situasjonen, fordi angst fører til at man først og fremst fokuserer på det som er mest problematisk” (ibid., s. 161). I følge Skau (2010) kjenner ikke, for eksempel foreldre, rollen som bruker. Fagfolk i hjelpeapparatet kjenner imidlertid sin rolle. Via utdanning, praksis og veiledning har de lært rollen. Når bruker og fagpersoner møtes for første gang, kan fagpersonene som regel sin rolle, mens brukeren ikke kan sin. ”Hjelperen spiller sin rolle på en arena som han eller hun kjenner godt og daglig er med på å utforme, med andre ord på hjemmebane. Klienten spiller på bortebane” (ibid., s. 69). Røkenes og Hanssen (2011) tar opp det at mennesker er sårbare og at fagpersoner kan ramme brukeres selvfølelse, som er noe av det mest sentrale i livene våre. Fagpersoner kan få brukere til å føle seg dum, skamfull eller liten. Dette kan bidra til at brukere gruer seg til møter med fagfolk selv om det bare dreier seg om korte møter hvor en skal drøfte et mindre problem. Brukere møter kanskje med en redsel

for selve møtet, samtidig som de har et håp om at det skal komme noe godt ut av det. I tillegg er foreldre gjerne i en utfordrende situasjon når de søker hjelp for et barn de er bekymret for, fordi de er usikre på hvordan fremtiden vil bli for dem og barnet (Davis, 1995).

Bondevik (2004) sier at *sannhetens øyeblikk* er et sentralt begrep når man ser på møter mellom mennesker, og at dette foregår i de første 15 sekundene av et mellommenneskelig møte. De opplevelsene brukere har i disse sekundene er viktige for hvordan de opplever også senere møter. Von Krogh, Ichijo og Nonaka (2000) sier at tillit er noe gjensidig. Et nytt møte med en annen innebærer at du må etablere tillit til personen. Du kjenner ikke personen, hans motiver, erfaringer, holdninger og så videre. Personen vil presentere seg for deg med alle sine ulike sider, noen vil han fremheve og andre sider vil han tone ned. Videre sier von Krogh, Ichijo og Nonaka (2000) at den andre også må tro på *dine* gode intensjoner dersom han skal ta i mot den hjelpen du tilbyr. Alme (2007) sier i sin masteroppgave der hun ser på kontaktetablering og samarbeid mellom foreldre og PPT, blant annet at i kontakt-etableringen med foreldre var det å lytte aktivt viktig. Ikke bare å lytte til det åpenbare, men óg til det som er helt eller delvis skjult. I tillegg var det viktig å sette i gang tiltak for barnet deres. Det var óg viktig at rådgiver var troverdig, og viste foreldre ekte interesse for deres utfordringer. Når foreldre ble møtt med slike holdninger fra PP-rådgiveren, så kunne tillit og en god relasjon etableres. Brukere som har erfart å få god hjelp av fagfolk fremhever i undersøkelser relasjonen som vesentlig, den er viktigere enn teknikker og arbeidsmåter (Røkenes og Hanssen, 2011).

Fra subjekt til objekt

Når et menneske kommer i kontakt med hjelpeapparatet skjer det flere endringer i livet hans eller hennes. Skau (2010) sier at en viktig side ved det å bli bruker er at man går over fra *subjektstatus til objektstatus*. ”En slik overgang innebærer en identitetsforskyvning fra å være den som handler, vurderer og tar avgjørelser vedrørende eget liv og laden, til å bli en som er gjenstand for andres vurderinger og avgjørelser” (ibid., s.55). Schibbye (2010) sier at objekt har flere betydninger, men blant annet er et objekt noe vi kan studere og undersøke. Det kan måles, veies og beskrives. Konsekvensen av dette er at mennesket skal kontrolleres. Det skal utvikles og dannes gjennom ytre påvirkning. Implisitt i det ligger at man skal få den andre til å føle, tenke eller handle på den ene eller andre måten. En forutsetning i denne tenkningen er at den profesjonelle er subjektet og brukeren er objektet. Dersom man ser på relasjonen

mellom bruker og hjelper som et subjekt-subjekt-forhold, sier Schibbye (2010) videre, medfører det noen antagelser. For det første har individet sin egen opplevelsesverden av følelser, tanker og meninger, det vil si sine egne fortolkninger av verden. For det andre kan vi ikke forstå et menneske uavhengig av de relasjoner det står i til andre. Det betyr også den relasjonen personen har til en eventuell hjelper. For å forstå den andre rett må hjelperen se på hvordan hun selv påvirker personen. For det tredje skjer ikke utvikling hos mennesker utenfra og inn, men i et samspill. To subjekter kan ha felles opplevelser, men er samtidig ulike.

Foreldrene vil at deres kunnskap om barnet skal anerkjennes og at de skal bli sett på som en likeverdig samarbeidspartner. Godeseth (2005) har i sin hovedfagsoppgave sett på foreldres erfaringer med å delta i ansvarsgrupper. Hun refererer til en mor i sin undersøkelse som beskriver at man i ansvarsgruppesammenheng gjerne opplever å miste egenkontroll og retten til å eie sin egen situasjon, egne tanker, opplevelser og reaksjoner. I slike møter er det så mange som kan gjøre foreldrene til et tema eller en sak. En annen viktig side ved det å bli bruker, eller objekt for hjelpeapparatet, er at det som for en familie har vært noe privat, gjøres til gjenstand for innsyn og intervensjon fra hjelpeapparatet. "Det private blir avprivatisert" (Skau, 2010, s.55). I utgangspunktet fremmede personer får innsyn i og kan blande seg inn i familiens private liv. Løgstrup (1963, i Solheim, 2007) snakker om en *urørlighetssone*. Han mener at det er elementært i tilværelsen at vi alle gjør krav på å være omgitt av en urørlighetssone. Vi vegrer oss mot inntrenging fra andre i denne sonen, fordi den gir oss grenser og skaper kontroll og trygghet i omgang med andre. I kontakt med hjelpeapparatet utfordres disse grensene.

Som vist tidligere går det igjen i undersøkelser gjort angående foreldres opplevelser av å delta i tverrfaglig samarbeid, at i stedet for å bli objekt for hjelpeapparatets *aktører*, ønsker foreldre å bli tatt på alvor og bli lyttet til i møte med hjelpeapparatet. De ønsker å være aktører i samarbeidet. Sandbæk (2007) henviser til Rønning og Solheim (1998) og sier at det å ha et brukerperspektiv betyr at man forsøker å se et tilbud fra brukerens side. Brukermedvirkning vil si at den som blir berørt av en beslutning eller som er bruker av en tjeneste skal ha innflytelse på utformingen av tjenestetilbudet og beslutningsprosessene. Sandbæk (2007) tar for seg aktørbegrepet og hevder at det favner videre enn brukerbegrepet. Brukerne er autonome og handlende individer i egne liv, og den kontakten de har med hjelpeapparatet er bare en del av livet deres. De, som alle andre mennesker, er aktive, intensjonale og målrettede, og søker å finne løsninger.

Davis (1995) sier at for å få foreldrene i tale må de føle seg trygge på at de ikke blir fordømt eller latterliggjort. De må føle seg trygge på å bli møtt med respekt og omtanke og at de vil få hjelp. Sandbæk (2000) deltok i en undersøkelse angående betydningen av foreldres egen innflytelse i saker der barna deres trengte hjelp fra hjelpeapparatet. Denne undersøkelsen viste blant annet at foreldrene i stor grad var åpne for andres forslag dersom de syntes forslagene fungerte bra for ungene deres. Foreldrene hadde egne innspill og ville gjerne delta aktivt i prosessen. Dersom deres egne forslag ble ignorert reagerte de negativt. Ikke fordi de nødvendigvis forventet at deres forslag skulle bli tatt til følge, men de ville at forslagene skulle vurderes seriøst. Foreldrene opplevde at de hadde et ansvar for eget liv og for sine barn. Selv om de ønsket hjelp fraskrev de seg ikke dette ansvaret. I undersøkelsen var det få foreldre som sa de ble møtt med skyld eller bebreidelser, men mange opplevde at de ikke ble tatt alvorlig. Når det var uenighet mellom deres syn og hjelpetjenestene så ble deres syn oversett. Lundeby og Tøssebro (2008) sier på grunnlag av flere studier at foreldre ønsker å bli tatt på alvor og at deres kunnskaper skal bety noe. De vil bli lyttet til og sett på som likeverdige partnere, men at de ofte møter noe annet. "Although parents seek information from professionals, most parents see themselves as competent, and may therefore demand a different sort of power than the one offered by professionals" (ibid., s.272). Sandbæk (2000) hevder at ved at hjelpeapparatet fokuserer på foreldrenes forsøk på å endre en vanskelig situasjon og anerkjenner dette, kan de legge et grunnlag for et samarbeid med familien. Foreldrene i undersøkelsen så problemene og utfordringene barna deres hadde og de ønsket å bidra til at ungene fikk en god situasjon.

Høilund og Juul (2005) sier at "Menneskets evne til at fungere som sosialt vellykket individ er avhengig av anerkendelse som bekreftelse af autonomi og individualitet" (s.25). Det er i følge Honneth (1996, i Høilund og Juul, 2005) tre former for anerkjennelse som alle er nødvendig for en vellykket identitetsdannelse. For det første er det anerkjennelse i kjærlighetsrelasjoner, for eksempel mellom foreldre og barn. For det andre snakker Honneth (ibid.) om rettslig anerkjennelse der en hver borger anerkjennes som et autonomt handlende rettssubjekt, altså en likebehandling hvor enhver borger har de samme rettigheter som andre. Den tredje formen for anerkjennelse er sosial verdsettelse, som vil si at den enkelte borger anerkjennes som å være i besittelse av evner som er av grunnleggende verdi for fellesskapet. Dersom mennesket blir fratatt denne anerkjennelsen, skades personens individuelle handlingsdyktighet. Honneth (1996, i Høilund og Juul, 2005) snakker også om tre former for respektløshet: kroppslige krenkelser, det vil si fysiske overgrep; nektelse av rettigheter som

påvirker sosial integrering; og nedverdiggelse av livsformer, som vil si at enkelte måter å leve på eller oppfatte virkeligheten på nedverdiggelse. Konsekvensene av disse tankene får betydning for hvordan hjelpeapparatet bør møte brukerne. Det å anerkjenne brukeren innebærer at personen blir synlig som et individ med sin unike personlighet. Den måten de profesjonelle i tverrfaglige møter snakker, geberder seg på, formidler holdninger på og så videre, sier noe om hvilke muligheter brukeren har for reell medvirkning i saken som gjelder barnet deres. Dersom personen behandles av hjelpeapparatet på en måte som oppleves respektløst eller som ringeakt, vil reaksjonen være manglende samarbeidsvilje, irritasjon eller sinne. Arbeidet vil fort mislykkes (Høilund og Juul, 2005).

Røkenes og Hanssen (2011) sier at dersom fagfolk i hjelpeapparatet ikke anerkjenner den andres opplevelser, kan denne bli sittende tilbake med en opplevelse av skam og skyld, og å være full av feil. En videre dialog, kan i verste fall stoppe opp eller begrenses til tema der brukeren føler seg tryggere. For at den andre skal oppleve å være anerkjent, sier Rogers (1957, i Røkenes og Hanssen, 2011) må fagfolk møte personen med ubetinget aksept. Det betyr at bruker må føle seg trygg på at uansett hva han forteller eller gir uttrykk for av følelser, så vil fagpersonen vise han respekt. Det betyr ikke at fagpersonen skal godkjenne alt brukeren gjør, men hun skal anerkjenne og respektere de indre opplevelsene hans. I følge Røkenes og Hanssen (2011) kjennetegnes en slik anerkjennende holdning av noen sentrale punkt. For det første at fagpersonen bekrefter den andres opplevelser, med hovedfokus på de følelsesmessige aspektene av opplevelsene. Videre må fagpersonen formidle til den andre at hans eller hennes opplevelser kan deles med noen. En anerkjennende holdning innebærer også at fagpersonen har respekt for den andres egenart og tolererer forskjeller. Til slutt kreves det at den bekreftelsen og anerkjennelsen fagpersonen viser den andre må være reell, det vil si indre opplevd. Dette krever i følge Røkenes og Hanssen (2011) at fagpersonen har et åpent og aksepterende forhold til seg selv, og evner å ha både nærhet og distanse til andre.

Davis (1993) sier at ærbødighet er viktig i alt hjelpearbeid, og at man som hjelper ikke er allvitende, allmektig og trygg. Derfor må man som hjelper ha respekt for de foreldrene man samarbeider med. Foreldrene skal gis hovedrollen i arbeidet med å løse sine problemer. Som hjelper må man samarbeide med og for foreldrene, og ikke bearbeide dem eller arbeide i stedet for dem. Sist, men ikke minst, må man lytte. Davis (1993) tar for seg en *partnerskapsmodell* som handler om at hjelperen og foreldrene i en hjelperelasjon må inngå i et partnerskap. Han mener at effektiv hjelp er avhengig av dette. Et slikt partnerskap

innebærer et samarbeid der forventninger er avklart og man har felles mål. Fagfolkenes og foreldrenes ekspertise utfyller hverandre og man har en gjensidig respekt angående dette. Drøftinger er nødvendige for å håndtere uenigheter. Kommunikasjonen mellom foreldre og hjelper må tilrettelegges fra hjelperens side. Ærlighet og smidighet er de to siste faktorene Davis (1993) nevner som karakteristikk ved partnerskap.

Jeg tenker at *dialogen* blir viktig i en slik sammenheng, der fagfolk i hjelpeapparatet skal legge til rette for et partnerskap, eller et samarbeid, med brukere. I dialogen kan ikke bruker være et objekt for den andre, men må anerkjennes som et handlende subjekt. Svare (2006) sier at dialogen er et samarbeidsprosjekt der deltagerne arbeider mot et felles mål. Det betyr at man må gå inn i en dialog med en overbevisning om at alle som deltar kan ha noe å bidra med. Videre må man ha den holdning at man ikke bare skal bidra med egne innspill, men også skal hjelpe andre til å bidra med sine. Svare (2006) sier videre at dialogen bidrar til innsikt, blant annet innsikt i informasjon og erfaringer andre sitter med. Dialogen kan også brukes til å utforske spørsmål som man søker å besvare sammen og til å finne gode løsninger på utfordringer. I dialogen kreves det at vi lytter til den andre, det vil si at vi må være mer opptatte av hva den andre egentlig sier enn av hva vi selv skal si neste gang vi får ordet. Svare (2006) tar også for seg det å være sosialt årvåken i dialogen, fordi dialogen ikke bare handler om ord og tanker, men også følelser og sosiale relasjoner. Dialogdeltagerne må være sensitive overfor de andres reaksjoner, følelser og opplevelser av det som sies og det som skjer i dialogen. Dialog krever at deltagerne kan *mentalisere*. Mentalisering gjelder både deg selv og andre, sier Wallroth (2011). Når du mentaliserer om et annet menneske, så tar du perspektivet til den andre og prøver å forestille deg hva han eller hun tenker og føler, og hvorfor han eller hun gjør som han/hun gjør. Det å ta den andres perspektiv fordrer at du kan tre ut av deg selv fordi andre har andre erfaringer, kunnskaper og interesser enn deg. Samtidig har du dine egne erfaringer og interesser med deg som du har kontakt med når du mentaliserer om den andre. Når du mentaliserer om deg selv, må du også tre ut av deg selv, for å kunne observere egne tanker og følelser (Wallroth, 2011). Greier man ikke dette sier Walroth (2011), fanges man i egne tanker og følelser og disse vil fremstå som den eneste mulige måten å oppfatte virkeligheten på. I stedet for at det er ett mulig perspektiv blant flere.

Kinge (2012) sier at det å ha en undrende, spørrende og reflekterende tilnærming til andre er god mentalisering. Det motsatte er å slå fast noe med faglig autoritet og si: "Sånn er det!". Dette er ikke mentalisering, men kategorisering, sier Kinge (2012). I en etisk praksis må vi

være interessert i å forstå den andre, vi må anstrenge oss for å forstå hvordan det er å være den andre. I mentalisering blir derfor nysgjerrighet viktig. Vi må være nysgjerrige på den andres liv, men også på vårt eget (ibid.). Dialogen som kommunikasjonsform innebærer at vi er interessert i den andre, og undring og utforskning er sentralt. Vi utveksler tanker i en samtaleprosess der vi er likeverdige. Dialog og mentalisering innebærer likeverdighet og anerkjennelse av den andres synspunkter, tanker og meninger. Anerkjennelse rommer bekreftelse, toleranse, aksept og respekt (Kinge, 2012). Slik kan den andre være subjekt og hovedperson i eget liv.

Makt og avmakt i hjelperelasjoner

Sherry Arnstein (i Slettebø og Seim, 2007) sa i en artikkel fra 1969, at deltagelse er *makt*. Hun sier ”The fundamental point (is) that participation without redistribution of power is an empty and frustrating process for the powerless” (ibid., s.30). I alle hjelperelasjoner og all samhandling mellom en bruker og en profesjonell yrkesutøver er det et maktspekt, sier Skau (2010). I kraft av å være del av hjelpeapparatet har yrkesutøveren makt. Denne makten er der selv om den ikke blir satt ord på eller synliggjort (Skau, 2010). Makt kan defineres som ”sjansen til å få gjennomført sin vilje i en sosial relasjon, også ved motstand, uavhengig av hva denne sjansen er basert på” (Weber, 1960, i Skau, 2010, s.44). Makten trenger med andre ord ikke bli brukt for at den skal finnes, men består i at muligheten til å få sin vilje gjennom, eksisterer. Makt vil alltid finnes innenfor hjelperelasjoner, men i ulik grad. Tannlegen har forholdsvis lite makt overfor sin pasient, mens en saksbehandler i barneverntjenesten har mer makt over foreldre i en barnevernssak (Skau, 2010).

Yrkesutøveren rår over ulike former for makt. Brukeren gir for eksempel hjelperen informasjon om seg selv. Hjelperen har definisjonsmakt og kan definere brukerens opplevelser, fortolke og analysere det denne forteller. Yrkesutøveren disponerer teori, kunnskaper og begreper som brukeren ikke har, og som tas i bruk i denne fortolkningen (Røkenes og Hanssen, 2011). I tillegg til at hjelperen fortolker og kan definere brukerens opplevelser og erfaringer, blir hun også sittende med mye oppsamlet informasjon om brukeren, til dels informasjon av privat karakter. Brukeren har ikke tilsvarende informasjon om hjelperen (Skau, 2010). Yrkesutøveren besitter også makt i form av kunnskap om de formelle og uformelle reglene som regulerer hjelpeapparatets tjenester og tilgangen på disse. Dette er kunnskap brukeren ikke selv har, men som han er avhengig av (ibid.). En siste form

for makt som jeg vil nevne her, er den makten som ligger i det å kjenne sin egen rolle når man går inn i en hjelperelasjon. Brukeren kjenner ikke rollen som bruker på forhånd. Han sosialiseres til rollen gjennom å være i den. Hjelperen derimot lærer rollen på en systematisk måte gjennom utdanning, øvelse i praksis og veiledning fra andre som kjenner rollen (Skau, 2010). Selv om alle disse perspektivene innen maktbegrepet er virksomme i en relasjon mellom fagfolk og brukere, vil jeg her ta for meg hjelperens makt i form av kunnskap om teori og begreper.

Som nevnt over, disponerer fagpersoner i en hjelperelasjon kunnskap som hun bruker til å fortolke og analysere informasjon fra bruker. Denne kunnskapen har ikke bruker. ”Kampen om ord handler i høyeste grad om retten til å definere. Det er en kamp om å ha retten til dominans over virkelighetsbeskrivelsen – erobre andres virkelighet og derigjennom befeste herredømmet over andre mennesker” (Qureshi, 2002, i Skau, 2010). Det heter at kunnskap er makt, sier Røkenes og Hanssen (2011), og også de tar for seg fagfolks definisjonsmakt. Når fagfolk og brukere snakker sammen, er det bare brukeren som forteller om seg selv.

Fagfolkene kan definere og fortolke brukerens opplevelser ut fra den kunnskapen og de begrepene de rår over. Språk er det viktigste redskapet vi har for å kommunisere og samhandle med andre. Via språket kan vi formidle oss til andre, vi kan etablere makt og legitimere handlinger, vi kan ekskludere og vi kan inkludere andre (Skau, 2010). Når mennesker blir klienter medfører det en overgang fra hverdagsspråk til fagspråk. Ved en overføring fra hverdagsspråk til et fagspråk, eller en fagkultur, endrer også maktforholdene seg. Når hjelpeapparatet setter ord på virkeligheten med sitt fagspråk får de også makt over den, og et eierforhold. Det er fagspråket som har størst tyngde og brukes i offisielle sammenhenger, på alle møter og i alle journaler og rapporter. Fagspråket er det mektigste og mest autoritative språket, og regnes som det med mest gjennomslagskraft (Skau, 2010). Fagspråket fremstilles ofte som mer objektivt og troverdig enn hverdagsspråket, men begge er i realiteten fortolkninger av en virkelighet, men sett fra to ulike ståsted.

Når fagfolk fortolker og analyserer brukerens erfaringer og opplevelser, står han eller hun i fare for instrumentalisere brukeren og tingliggjøre han. Fagfolk ønsker å iverksette tiltak for å hjelpe brukeren, men står i fare for å lete etter teknikker og metoder som gjør noe *med* personen mer enn å være løsningsorientert *sammen med* brukeren (Røkenes og Hanssen, 2011). Røkenes og Hanssen (2011) tar for seg Habermas universaliseringsprinsipp. Dette, sier de, går ut på at ”en norm kan anses som riktig når alle berørte aktører kan akseptere de antatte

konsekvensene som normen kan ha for realiseringen av interessene deres” (Habermas, 1999, i Røkenes og Hanssen, 2011, s. 32). Universaliseringsprinsippet tar utgangspunkt i et sosialt fellesskap der alle aktørene evner å ta de andres roller og anerkjenner hverandres rettigheter og plikter. Dette skjer gjennom diskurs, i følge Habermas. For at det skal kunne kalles diskurs, må aktørene anerkjenne hverandre som likeverdige partnere, at de er sannferdige og ærlige, og at de forplikter seg til å bruke fornuft, og at den eneste tvangen er tvangen som ligger i det beste argumentet. Hovedtanken er at man skal forplikte seg på den andres interesser, noe som kalles *moralsk autonomi* (Røkenes og Hanssen, 2011). Moralsk autonomi handler om å se den andre som moralsk likeverdig, og at den enkelte bare har personlig makt over seg selv og sitt eget liv, sosial og politisk makt må deles med andre. For å handle moralsk i denne sammenhengen må man i følge Røkenes og Hanssen (2011) være i dialog med andre og betrakte dem som samarbeidspartnere. Man må anerkjenne forskjeller og at alle perspektiver er legitime og gyldige. Videre må man sørge for at ingen marginaliseres, men betrakte andre som likeverdige og aktive samarbeidspartnere som er i utvikling

Larsen (2007) snakker om *ekspertperspektiv* og *brukerperspektiv*, og sier at det er illusorisk å tro at såkalte eksperter kan løse andre menneskers problemer. Det en ekspert kan bidra med er å legge til rette slik at personen selv kan løse sine utfordringer og oppgaver. Larsen (2007) advarer mot et anti-ekspertperspektiv, og sier at ekspertise ”forstått som nødvendige kunnskaper om og ferdigheter i hvordan man skal organisere for å muliggjøre utvikling og forandring, er nødvendig” (ibid., s. 219). Nordahl (2007) tar for seg begrepet *myndiggjøring* og sier at maktforholdet er sentralt ved begrepet myndiggjøring. Brukere må oppleve dialog, kontroll og innflytelse. Det krever en maktbalanse der brukeren har mulighet til medvirkning over utviklingsprosesser. Nordahl (2007) sier blant annet at en praksis som er myndiggjørende har som mål å styrke selvfølelse og opplevelse av mestring hos brukeren. Skal hjelperen oppnå dette kreves det at hun er sensitiv og lydhør overfor brukerens egne opplevelser og erfaringer. Hjelpere må for eksempel se på foreldre som signifikante i egne barns liv og for egne barns utvikling. De må betraktes mer som handlende subjekter, enn som objekter for hjelpeapparatets hjelp og gis makt i relasjonen. Sandbæk (2000) sier at det er blitt vanligere å snakke om foreldre som partnere, og om løsningsfokuserte strategier og empowerment. Sentralt i disse begrepene er at man ønsker å styrke menneskers sosiale ferdigheter og øke deres innflytelse over egen livssituasjon. Hun hevder imidlertid at en innvending til disse begrepene og det norske begrepet myndiggjøring, er at begrepene innebærer at makten *gis* til brukeren av hjelperen. Sandbæk (2000) sier at begrepet *agency*, som hun oversetter med

aktørers handling, innebærer at det å finne løsninger ligger i menneskene selv og ikke tilføres dem fra andre.

Imidlertid innebærer hjelperelasjonen at fagpersonen *må* ha mer kunnskap enn den som søker hjelp. Ørstavik (1996) sier at hjelp gjerne blir meningsløs dersom ikke hjelperen har noe som hjelpsøker ikke har. Helpesøkeren kan inneha mye som hjelperen ikke har, men det er ikke viktig i denne sammenhengen. I en hjelpesituasjon har hjelperen en annen rolle enn hjelpsøker. Begrepet bruker er et ønske om å skape mer likeverdighet i relasjonen mellom den som trenger hjelp og den som yter hjelp. Ørstavik (1996) hevder imidlertid at det å delta kan være problematisk, fordi det bygger på forutsetninger om aktørenes kompetanse og ressurser. Det kan være utfordrende for brukere å delta i et samarbeid med fagfolk fordi forutsetningene er så ulike, det kan for eksempel føre til at hjelpsøker lett går med på det de profesjonelle går inn for. Ørstavik (1996) viser til Vabø (1992, i Ørstavik, 1996) som stiller spørsmål ved om brukere alltid er i stand til, eller ønsker, det ansvaret det å delta innebærer. Hun sier at mennesker har en tendens til å akseptere andres beslutninger dersom deres egen kompetanse ikke strekker til. Konsekvensen er at vi bøyer oss for avgjørelser fra personer som har mer kompetanse enn oss. Ørstavik (1996) sier at det kreves intellektuelle og utdanningsmessige likheter mellom de ulike aktørene, dersom man skal oppnå en gjensidighet i relasjonen, og at vi overser kulturelle og strukturelle forutsetninger for brukerperspektivet dersom vi antar at alle har like muligheter for å delta. Denne troen på at det er like muligheter kan skape ulikhet. Hun mener det er grunn til å anta at de brukerne som har en kulturell og intellektuell bakgrunn som ligner fagfolkenes, de vil greie seg best i et slikt hjelpesystem. Intervju med pasienter viste at brukerperspektivet kunne oppleves urettferdig. ”De sterke pasientene, det vil si de som i utgangspunktet hevdet sine interesser, forble sterke. De tause forble tause” (ibid., s. 34).

3. METODE

I dette kapittelet gjør jeg rede for kvalitativ forskningsmetodikk og knytter dette til forskningsprosessen i min studie.

Kvalitativt forskningsintervju

Postholm (2010) sier at *kvalitativ forskning* betyr at man søker å forstå forskningspersonenes perspektiv. Forskeren undersøker mennesket i sin sammenheng, mennesket i kontekst.

Thagaard (2010) sier at forskeren ønsker å få frem prosesser og meninger som ikke kan måles i kvantitet eller frekvenser. Målet er å oppnå en forståelse av sosiale fenomener. Dette gjøres ved hjelp av metoder som krever nærhet til informantene, som intervju eller observasjon, eller ved at forskeren analyserer tekst og visuelle uttrykksformer

I mitt prosjekt ønsket jeg å fange informantenes *opplevelse* av å delta i et bestemt møte i kommunens tverrfaglige team angående eget barn, og til dette er det kvalitative forskningsintervjuet godt egnet. ”Det kvalitative forskningsintervjuet søker å forstå verden sett fra intervjupersonenes side. Å få frem betydningen av folks erfaringer og å avdekke deres opplevelse av verden, forut for vitenskapelige forklaringer, er et mål” (Kvale og Brinkmann, 2010, s. 21). Informantene får muligheten til å fortelle om hvordan de opplever sin situasjon og hvordan de forstår erfaringene sine (Thagaard, 2010). Hendelser i fortiden kan ikke observeres, sier Postholm (2010). Det samme gjelder for de meninger, tanker og opplevelser et menneske har. Intervjuer man mennesker kan man imidlertid få tak i disse delene av menneskers liv som det er vanskelig å fange opp på andre måter.

Fenomenologi

Postholm (2010) viser til Giorgio (1985) og Moustakas (1994) og sier at ”Fenomenologiske studier beskriver den meningen mennesker legger i en opplevelse knyttet til en bestemt erfaring av et fenomen” (s. 41). I *fenomenologisk forskning* skiller man mellom et sosiologisk og et psykologisk, individuelt perspektiv. Ved det førstnevnte perspektivet studerer man grupper, mens man ved det andre har fokus på individet. Målet for psykologisk fenomenologi er å få tak i enkeltindividers opplevelser, og samtidig forsøke å finne ut hvordan flere individer opplever erfaringen med det samme fenomenet (Postholm, 2010). I min studie ønsket jeg å fange foreldres individuelle opplevelser av samme fenomen, de tverrfaglige møtene.

Undersøkelsen min ble gjennomført forholdsvis lenge etter at møtene fant sted.

Fenomenologiske studier er utforskning av avsluttede prosesser. Det vil si at forskeren studerer fenomenet i ettertid, men at hun likevel forsøker å få tak i informantenes perspektiv eller opplevelser i en naturlig setting (Postholm, 2010). Moustakas (1994, i Postholm, 2010) sier at opplevelsene ikke kan observeres, fordi erfaringene er avsluttet. Imidlertid er opplevelsene ikke glemt, og man kan få tak i de ved å samtale med personen det gjelder. Kvale og Brinkmann (2010) sier at fenomenologi i kvalitativ forskning handler om å forstå sosiale fenomener ut fra aktørenes egne perspektiver. Forskeren søker å få frem verden slik informantene opplever den, med det utgangspunkt at den virkelige verden er den verden mennesker oppfatter.

Forskerrollen

Å forske i egen organisasjon

Da jeg startet planleggingen av denne studien var tanken å finne informanter fra en annen PP-tjeneste enn den jeg selv jobber i. Jeg så for meg at det ville være utfordringer knyttet til det å forske i egen organisasjon. Det jeg ønsket å undersøke er imidlertid knyttet til eget arbeidssted og tverrfaglige møter i de kommunene denne PP-tjenesten skal betjene. Skulle jeg brukt informanter fra en annen kommune måtte jeg ha funnet en kommune med tilsvarende tverrfaglige team. Jeg valgte derfor å forske i egen organisasjon.

En av utfordringene knyttet til det å forske i egen organisasjon er at man selv er en del av forskningsobjektet, ”..ens perspektiv er begrenset og fastlåst på grund af lang, grundig og ofte skjult sosialisering” (Andersen, 2005, i Nielsen og Repstad, 2006, s.1) Det vil si at man som forsker kan ha et engasjement og holdninger som er med å styre forskningen, noe som vil være en mulig feilkilde. Samtidig mener Nilsen og Repstad (2006) at dette engasjementet kan være en fordel fordi det gjør forskeren mer utholdende gjennom hele forskningsprosessen. En annen fordel med å forske i egen organisasjon er at forskeren kan bruke egne erfaringer og stille mer presise spørsmål og flere oppfølgingsspørsmål, enn når hun ikke kjenner organisasjonen. Dette erfarte jeg i mine intervjuer. Jeg mener at mine oppfølgingsspørsmål var mer presise fordi jeg kjente den settingen mødrene ble intervjuet om, enn de ville vært dersom jeg var ukjent med den. Det kan naturligvis innvendes at fordi jeg er så tett på denne settingen, mister jeg noe av syne. Noen ganger kan det være letter å skjelne ulike deler i en helhet dersom man betrakter den på avstand. Dette handler også om forforståelse.

Forforståelse

Nielsen og Repstad (2006) sier at forskeren må bevisstgjøre seg sine egne, mer eller mindre bevisste, teorier dersom hun skal forske i egen organisasjon. Hun bør fortelle i teksten om sitt forhold til organisasjonen, og også klargjøre egne forforståelser og meninger om organisasjonen og de områdene hun skal undersøke. Når vi har hypoteser eller fordommer liker vi å finne data som bekrefter disse. Denne tendensen er enda større når vi forsker i egen organisasjon.

Når forskeren går inn i et prosjekt der noe eller noen skal utforskes, har hun alltid med seg en faglig *forforståelse* eller et paradigme. Et paradigme er en måte å tenke på. Det vil si at når forskeren vil forstå noe, forstår hun det ut fra noe. For eksempel vil det innebære at forskeren har med seg et menneskesyn, en oppfatning om hva et menneske er, når hun skal forske på menneskers opplevelser (Røkenes og Hanssen, 2011). Når jeg valgte tema for min studie valgte jeg et tema jeg har vært opptatt av i mange år. Det er et tema jeg både har lest om og hatt mange tanker og oppfatninger om. For eksempel har jeg hatt en antagelse om at foreldre opplever møter i kommunens tverrfaglige team som utfordrende. Før jeg utformet intervjuguiden leste jeg en del litteratur jeg mente var relevant for undersøkelsen min for å gjøre meg enda mer kjent med temaet mitt. ”Forskeren møter forskningsfeltet med sin teoretiske bakgrunn og sine antagelser. Teorien og antagelser danner dermed nærmest et filter som forskningsfeltet oppleves gjennom” (Postholm, 2010, s.57). Den forforståelsen jeg hadde, påvirket de valg jeg gjorde i studien. Som forsker er det imidlertid mitt ansvar å være meg dette bevisst og etterstrebe i størst mulig grad å sette denne forforståelsen til side. Innenfor grounded theory, det vil si at teori utvikles på grunnlag av dataene, prøver forskeren å legge til side egne subjektive teorier. I stedet lar forskeren ”datamaterialet tale for seg uten at forskerens egne perspektiver påvirker teorien som utvikles på grunnlag av materialet” (ibid., s. 87). Dette kalles *epoche*.

I følge Moustakas (1994) er epoche et gresk ord som betyr å unngå å dømme, og at man avstår fra den hverdagslige og ordinære måten å oppfatte ting på. ”In the Epoche, the everyday understandings, judgments, and knowings are set aside, and phenomena are revisited, freshly, naively, in a wide open sense, from the vantage point of a pure or transcendental ego” (Moustakas, 1994, s. 33). Postholm (2010) hevder imidlertid at det i praksis ikke er mulig for forskeren å legge helt til side sine subjektive teorier, men at vi kan bli bevisste egen forforståelse angående forskningsobjektet vårt ved hjelp av epoche. Vi

betrakter fenomenet på en annen måte, ved at vi virkelig *ser* hva det handler om. Vi setter vår forforståelse til side og har et mest mulig åpent sinn. I mitt eget prosjekt erfarte jeg at bevisstheten angående dette økte underveis i arbeidet med intervjuguiden, og kanskje særlig i kategoriseringsarbeidet.

Interaksjon

Dalen (2011) sier at den viktigste egenskapen en forsker har er evnen til å lytte og å vise ekte interesse for det informanten har å formidle. Forskerens egne synspunkter skal holdes utenfor og fokus må være på å anerkjenne informanten. Måten forskeren stiller spørsmålene og måten hun lytter på er viktige faktorer. Det informanten forteller er datamaterialet i undersøkelsen, og det å la informanten få tid og rom til å fortelle er en forutsetning for at intervjuet skal kunne brukes til forskning. Mine intervjuer var lagt til etter min arbeidstid, og på dager da jeg ikke hadde private avtaler senere på dagen. Jeg kunne derfor bruke den tiden jeg trengte på intervjuene. Det er en viktig forutsetning for å være en god lytter, at man ikke forstyrres av tanken på at man må bli ferdig til et bestemt tidspunkt.

Thagaard (2010) sier at intervjusituasjonen kan forstås ”i et interaksjonistisk perspektiv, som legger vekt på hvordan samspillet mellom forsker og informant bidrar til å utvikle kunnskap” (s.96). Videre sier Thagaard (2010) at man som intervjuer må skape en tillitsfull og fortrolig atmosfære for at informanten skal åpne seg og gi den informasjonen man som forsker er ute etter. Det vil blant annet si at intervjueren må finne en balanse mellom bekreftende og vurderende kommentarer til det informanten formidler. Jeg prøvde å bruke pauser underveis i intervjuene for å få uttømmende svar, Dalen (2011) sier at det kan gi informanten tid til å reflektere over spørsmål som er stilt. Jeg brukte også oppfølgingsspørsmål, nikk og bekreftende ”mmm” og lignende for å vise interesse og oppmuntre informantene til å fortelle eller for å utdype og klargjøre.

Informanter

Thagaard (2010) sier at forskeren i kvalitative studier baserer seg på *informanter* med egenskaper som kan gi svar på problemstillingen og som passer til prosjektets teoretiske perspektiv. Dette kalles et *strategisk utvalg*. Videre er det i kvalitative studier ofte en utfordring å finne informanter som er villige til å delta i en undersøkelse fordi de gjerne må fortelle om personlige opplevelser, noe som kan være vanskelig for mange. Derfor må

forskeren benytte en utvelgelsesmetode som sikrer et utvalg som er villige til å være med. Dette kalles et *tilgjengelighetsutvalg*. ”Utvalget er strategisk ved at informantene representerer egenskaper som er relevante for vår problemstilling, og fremgangsmåten for å velge ut informanter er basert på den tilgjengelighet de har for forskeren” (ibid., s.56). Strategiske utvalg kan innebære at man velger informanter som er typiske med tanke på de fenomenene forskeren studerer, det vil si at de har egenskaper som er typiske for personer i den situasjonen som undersøkes (Thagaard, 2010).

I og med at jeg undersøkte foreldres opplevelse av å delta i et bestemt møte i kommunen, måtte jeg finne foreldre i våre klientlister med barn som hadde vært drøftet i disse møtene. Blant disse barna er det i overveiende grad barn med forsinket utvikling, psykososiale vansker eller vansker knyttet til læring som drøftes, og i møtet konkluderes det ofte med at barnet henvises til 2. linjetjenesten for videre utredning. Dette ble derfor to av mine utvalgs kriterier. Et tredje utvalgs kriterium var at jeg ville intervjuere mødre. Dette ut fra egen erfaring med at mødre så godt som alltid møter i slike møter. Selv om far ofte også er til stede, er min erfaring at mor oftere enn far er den mest aktive og den som har flest refleksjoner og innspill rundt barnet sitt. Dette betyr ikke at ikke også far har opplevelser knyttet til disse møtene som det kunne være viktig å få frem, men her valgte jeg mors opplevelser. Et fjerde utvalgs kriterium, var at jeg ville velge informanter i saker som ikke var barnevernssaker eller der det ikke var bekymring for omsorgen rundt barnet. Denne avgrensingen valgte jeg fordi barnevernssaker, eventuelt bekymrings saker, medfører andre utfordringer for foreldre og fagfolk enn saker der barnevernet ikke er involvert. Disse utfordringene ville også med stor sannsynlighet sette sitt preg på de møtene som det er snakk om her.

Jeg hadde med andre ord fire utvalgs kriterier for studien: Det måtte for det første være *foreldre med barn som hadde vært drøftet i kommunens tverrfaglige team*. Dernest skulle det i møtet være foreslått at barnet skulle henvises videre til 2. linjetjenesten. Videre skulle foreldre i denne studien bety *mødre*. Det siste kriteriet var *at saken ikke var eller hadde vært en barneverns sak*.

Jeg ønsket i utgangspunktet ikke å intervjuere mødre i saker der jeg er, eller har vært, saksbehandler. Dette fordi jeg var redd det skulle føre til at informantene opplevde begrensinger med tanke på hva de følte de kunne fortelle eller ta opp i intervjuene. Lederen for PP-tjenesten fant frem til fem mødre som fikk brev (vedlegg 1 og 2) i posten med

spørsmål om de kunne tenke seg å delta. Vedlagt brevet lå frankert svarkonvolutt. Ingen av disse svarte. Etter å ha konferert med min veileder valgte jeg derfor å intervju tre mødre i saker der jeg hadde vært saksbehandler, men ikke lenger var det. Jeg kontaktet tre mødre via telefon, og fikk ja fra to av dem. Deretter ringte jeg en fjerde mor, som samtykket til å delta. Jeg hadde dermed tre informanter, noe som i følge Postholm (2010) er et tilstrekkelig antall til å finne en felles essens i informantenes opplevelser. Med tanke på den tiden jeg hadde til rådighet var tre informanter det antallet jeg mente jeg hadde mulighet til å håndtere. Sakene har vært drøftet i det tverrfaglige teamet i løpet av et tidsrom som strekker seg 3-4 år tilbake i tid.

Intervjuguide og prøveintervju

Prøveintervju

Før jeg ferdigstilte intervjuguiden min, gjennomførte jeg ett *prøveintervju*. Dalen (2011) sier at man i en kvalitativ intervjustudie alltid må foreta ett eller flere prøveintervju for å prøve ut hvordan intervjuguiden fungerer, og for prøve seg selv som intervjuer. Et prøveintervju gjør også at man får testet det opptaksutstyret man skal bruke. Etter et slikt prøveintervju kan man bli nødt til å endre intervjuguiden, for eksempel endre formuleringer, fjerne eller tilføye spørsmål og lignende. Opptakene fra prøveintervju gjør også at man får muligheten til å korrigere egen atferd i intervjusituasjonen, dersom det er nødvendig. Jeg foretok prøveintervjuet med en mor som hadde vært på to tverrfaglige møter angående ett av sine barn. Dette prøveintervjuet ga meg mange tanker som var relevante for problemstillingen min. Jeg opplevde at spørsmålene mine fikk frem mye relevant informasjon i prøveintervjuet. Noen spørsmålsformuleringer ble imidlertid endret i etterkant.

Opptaksutstyret mitt fungerte under prøveintervjuet. Selv om lyd kvaliteten ikke var optimal, kunne opptaket likevel transkriberes. Jeg valgte derfor å bruke opptakeren. Under det første intervjuet opplevde jeg imidlertid at opptakeren begynte å fuske og ikke kunne brukes. Jeg måtte derfor stoppe intervjuet og ta i bruk annet utstyr, som heldigvis var tilgjengelig slik at jeg slapp å utsette intervjuet. Sånn sett erfarte jeg at et velfungerende opptaksutstyr én dag, ikke er en garanti for et vellykket opptak tre dager senere.

Intervjuguide

I fenomenologisk forskning er det vanlig å benytte et *semistrukturert intervju*. Forskeren lager en mal for intervjuet, slik at hun er i stand til å være innom de samme temaene med alle informantene. Dette må hun gjøre for å kunne finne felles tema på tvers av informantene. Et semistrukturert intervju består mer av tema man skal gjennom enn ferdigformulerte spørsmål som kommer i en fast rekkefølge. Forskeren kan utforske tema som de ulike informantene er opptatt av. Det er en utfordring for forskeren å balansere mellom det å styre informantene gjennom de ulike temaene og å la informantene være fri til å utdype det de ønsker å gå mer inn i (Postholm 2010).

I følge Dalen (2011) er det behov for en *intervjuguide* når man bruker intervju som metode, særlig dersom det dreier seg om et semistrukturert intervju. Intervjuguiden inneholder sentrale tema og spørsmål. Til sammen skal disse dekke de viktigste områdene studien skal belyse. Målet med intervjuguiden er å ”omsette studiens overordnede problemstillinger til konkrete temaer med underliggende spørsmål” (ibid., s. 26). Min intervjuguide (vedlegg 3) besto av ferdigformulerte spørsmål mer enn bare overordnede tema. Likevel mener jeg at intervjuene mine var semistrukturerte fordi jeg ikke fulgte spørsmålene slavisk. Jeg varierte rekkefølgen noe og jeg stilte ikke alle spørsmålene til alle informantene, men passet på å være innom alle temaene med alle tre. Jeg lot også informantene utdype tema og spørsmål de var opptatte av, og stilte en del utdypende spørsmål. Intervjuguiden var utformet slik at de innledende spørsmålene skulle gjøre informantene bekvem og avslappet i situasjonen, mens jeg gikk mer i dybden angående opplevelser av sentrale tema etter hvert. Mot slutten av intervjuet ble spørsmålene mer generelle igjen. Dalen (2011) kaller dette ”traktprinsippet”.

Datainnsamling

Intervjuene mine ble gjennomført i løpet av to uker i august 2012. Informantene ble intervjuet hver for seg. Jeg skaffet rom og informantene kom på ettermiddagstid slik at lokalene intervjuene foregikk i var rolige og uten forstyrrelser fra telefoner eller andre personer. Informantene skrev under på samtykke til å delta (vedlegg 4) og fikk informasjon om opptak, sletting av materialet og så videre. I og med at alle de tre informantene og jeg kjente hverandre fra før opplevde jeg at atmosfæren var god allerede ved oppstart av intervjuene. Min opplevelse var også at informantene følte de kunne snakke fritt. De tok for eksempel alle tre opp ting de var kritiske til i forbindelse med de møtene de ble intervjuet om. Likevel kan

bare de vite sikkert i hvilken grad de kjente begrensninger på hva de kunne snakke om eller på annet vis opplevde intervjusituasjonen ubehagelig. Alle intervjuene varte i 1 til 1,5 time.

Da intervjuene var ferdige spurte jeg informantene om jeg kunne kontakte dem i ettertid dersom det var noe jeg ønsket å klargjøre eller lignende. Alle var positive til dette, men det ble imidlertid ikke nødvendig.

Transkribering og analyse

Transkribering

Transkribering av et forskningsintervju vil si at samtalen mellom to personer som har vært fysisk til stede, ansikt til ansikt, blir abstrahert og fiksert i en skriftlig form (Kvale og Brinkmann, 2010). Jeg transkriberte hvert av mine intervjuer i løpet av et par dager etter at de var gjennomført. Jeg valgte å transkribere intervjuene på bokmål, i stedet for på dialekt. Dette gjorde det enklere å forholde seg til teksten videre i arbeidet med den. Jeg skrev ikke ut alle pauser og utsagn som ikke var meningsbærende, som for eksempel taushet, ”mmm”, ”ææh” og så videre. Noen av pausene eller den type utsagn ble imidlertid tatt med der jeg mente det kunne si noe om at informantene tenkte seg ekstra om, nølte, var usikre eller lignende. I teksten bruker jeg (vanske) eller (problem), i stedet for å benevne vansken. Dette for å anonymisere mest mulig, i og med at intervjuene er gjort i en landkommune der informasjon om andre er lett gjenkjennelig. Av samme grunn bruker jeg for eksempel NN, AA og lignende, i stedet for tittel på fagpersonene i møtet. Informantene har fått kodene A, B og C. Etter transkribering satt jeg igjen med 38 sider skrevet tekst.

Analyse

Den transkriberte teksten ble bearbeidet gjennom *analyseprosessen*. ”I en fenomenologisk analyse prøver forskeren å klarlegge meningen, strukturen og essensen av det erfarte, opplevde fenomenet” (Patton, 2002, i Postholm, 2010, s. 98). I analysen tok jeg utgangspunkt i Stevick-Colaizzi-Keen-metoden, modifisert av Moustakas (1994, i Postholm, 2010). Denne metoden benyttes ofte i fenomenologiske studier. Jeg tok utgangspunkt i de ordrett transkriberte dataene mine. Uttalelsene fra informantene ble vurdert ut fra hvor viktige de var for det fenomenet jeg undersøkte og ble skrevet ned. Uttalelser ble ikke gjentatt selv om informantene gjorde det. Slik ble materialet redusert. Uttalelsene dannet ulike *horisonter*, eller *meningsenheter*, som til sammen beskrev temaet mitt. De ulike horisontene, eller meningsenhetene, ble samlet i en *teksturell beskrivelse*, som beskriver *hva* informantene

opplever å ha vært med på (tabell 1). I den *strukturelle beskrivelsen* er de meningsenhetene slått sammen som beskriver *hvordan* informantene opplevde det å delta på møtene (tabell 2). Disse ble igjen samlet i en *felles* teksturell og strukturell beskrivelse for de tre informantene mine. Det vil si at alle beskrivelsene ble integrert i en felles beskrivelse av den erfaringen som representerer hele gruppa. På denne måten ble også dataene mine *kategorisert*. Den teksturelle beskrivelsen er samlet i tre kategorier: Å komme til møtet; Innholdet i møtet; Foreldrenes rolle i møtet. Videre er den strukturelle beskrivelsen samlet i tre kategorier: Opplevelser av utrygghet versus trygghet; Opplevelser av objektstatus versus subjektstatus; Opplevelser av avmakt versus makt.

Forskeren etterstreber å se på det innsamlede materialet med mest mulig åpent sinn, og forsøker å legge til side egen forforståelse. Man prøver å la data styre prosessen mest mulig, *induksjon*, selv om det ikke er mulig med en fullstendig frigjøring fra forforståelsen (epoche) (Postholm, 2010). Ideene til tolkning henter forskeren fra litteratur og teori, *deduksjon*, og ikke bare fra dataene. Thagaard (2010) sier at forskningsprosessen i de fleste studier veksler mellom induktiv og deduktiv tilnærming. Forskeren beveger seg mellom ”inspeksjon av data og utvikling av ideer fra overordnede teoretiske perspektiver” (ibid., s. 189).

I analyseprosessen vekslet jeg på denne måten mellom det å se på data og det å sette meg inn i teori, helt til jeg forstod mødrenes opplevelser av de tverrfaglige møtene. En slik ”mettet” forståelse av fenomenet innebærer i følge Postholm (2010) at det ikke finnes flere nye aspekter i materialet. Denne vekslingen mellom data og teori, der data og teori hele tiden påvirker hverandre gjensidig gjennom forskningsprosessen, kan forstås som en *hermeneutisk spiral* (Postholm, 2010).

Hermeneutikk var opprinnelig anvendt ved tolkning av tekst, men tilnærmingen brukes også til å tolke handlinger. Hermeneutikk handler om å fortolke menneskers handlinger ved at man fokuserer på en mening som ligger dypere enn det som umiddelbart virker innlysende (Thagaard 2010). ”Tolkningen av intervjuetekster kan ses på som en dialog mellom forsker og tekst, hvor forskeren fokuserer på den mening teksten formidler” (Ibid., s. 39). ”Den hermeneutiske sirkelen, eller spiralen, utgjør kjernen i en prosess som skaper forståelse og mening” (Gudmundsdottir, 1997, i Postholm, 2010, s. 99). Meningen i de ulike delene av teksten påvirkes av den helhetlige forståelsen forskeren har av teksten. Samtidig vil en undersøkelse av tekstens deler påvirke den helhetlige meningen forskeren finner i teksten, som igjen påvirker forståelsen av delene, og så videre (Postholm, 2010). Når jeg analyserte

mine data gikk jeg på denne måten, frem og tilbake mellom den helhetlige forståelsen av mitt materiale og forståelsen av de ulike delene eller kategoriene. I følge Postholm (2010) blir en slik prosess også meningsfull gjennom systematisk bruk av teori, denne gjør at forskeren får en dypere forståelse av det materialet hun har samlet inn og det fenomenet hun undersøker. Jeg brukte teori gjennom hele forskningsprosessen. Både før jeg utarbeidet intervjuguiden min og underveis i arbeidet med innsamlet materiale. Teori hjelper til med å gi forskningsarbeidet retning, sier Postholm (2010). Samtidig danner teori utgangspunkt for forskningsspørsmål og antagelser, og det danner utgangspunkt for forskerens analyse av datamaterialet.

Kvalitet i studien

Pålitelighet

Reliabilitet har å gjøre med hvor pålitelige dataene er (Kvale og Brinkmann, 2010). Det vanlige kravet til reliabilitet er at resultatene kan reproduseres og gjentas av andre. Dette er i følge Postholm (2010) imidlertid ikke mulig når man bruker kvalitativt intervju som forskningsmetode. Det er for eksempel umulig å gjenta akkurat det samme intervjuet to ganger, fordi informanten ikke vil svare nøyaktig det samme. Informanten vil også ha en utvidet forståelse av fenomenet han intervjues om, etter å ha vært gjennom intervjuet en gang allerede. Innenfor fenomenologi er begrepet *pålitelighet* mer brukt (ibid.). Dette har å gjøre med hvor konsekvent undersøkelsen er gjennomført og hvor godt analysen forsvarer fortolkningene. I min undersøkelse brukte jeg samme intervjuguide med alle de tre informantene mine. Som jeg har vært inne på tidligere, ble ikke denne fulgt slavisk, men alle informantene fikk spørsmål fra alle temaene. Fordi informantenes opplevelser ikke er identiske, vil også de ulike intervjuene ta noen ulike ruter underveis i intervjuprosessen. Undersøkelsen skal ”belyse et unikt tilfelle, som et spesielt tids- og stedbundet fenomen” (Østerud, 1995, i Postholm, 2010, s. 169).

Jeg kjente de tre informantene fra tidligere, og dette kunne ha påvirket den informasjonen jeg fikk. For eksempel var jeg, som tidligere nevnt, redd at det ville gjøre det vanskelig for informantene å komme med eventuelle negative erfaringer fra de møtene de ble intervjuet om. Dette ville ha gitt mangelfulle data, og et lite pålitelig resultat. Imidlertid virket det som alle de tre informantene var åpne i intervjusituasjonen og de fortalte om både positive og negative

opplevelser. Alle intervjuene ble tatt opp, og transkribert ordrett til skriftlig tekst. Dette var med og sikret mest mulig pålitelighet i arbeidet med datamaterialet.

Troverdighet

Validitet er knyttet til det å tolke data, og dreier seg om gyldigheten av tolkningene forskeren kommer frem til og om resultatene av forskningen viser den virkeligheten hun har undersøkt (Thagaard, 2010). Kriteriet for validitet er om forskerens fortolkninger av sitt materiale er godt nok dokumentert og logisk konsekvent (Postholm, 2010). I fenomenologisk forskning, sier Postholm (2010), spør man ikke hvor stor grad av overensstemmelse det er mellom teksten og virkeligheten. Man spør derimot om resultatene kan aksepteres som sannsynlige eller troverdige. Høy grad av troverdighet avhenger av om den som leser arbeidet kan følge med gjennom prosessen, leseren må kunne se hvilke spilleregler forskeren har fulgt. Kvale og Brinkmann (2010) sier at valideringen skal gjennomsyre hele forskningsprosessen.

I min undersøkelse brukte jeg et semistrukturert intervju for å få frem den informasjonen jeg var ute etter. I og med at jeg ønsket å få frem informantenes opplevelser av et bestemt fenomen var dette godt egnet. I ettertid ser jeg at jeg kunne ha redusert antall ja- og nei-spørsmål enda mer. Likevel mener jeg at intervjuene mine fikk frem hvordan de tre mødre opplevde å delta i de respektive møtene, og at disse opplevelsene er nyanserte. Informantene har ikke ensidig negative eller positive erfaringer, men reflekterer begge deler etter min mening. Dette mener jeg bidrar til å gjøre informasjonen mer troverdig. Postholm (2010) sier at en forutsetning for god fenomenologisk analyse er at man utvikler en refleksiv og kritisk bevissthet om egen rolle i forhold til forskningsfeltet og informantene sine. Det at informantene mine har nyanserte uttalelser, mener jeg tyder på at jeg ikke har påvirket dem i den ene eller andre retningen, men har greid å la deres opplevelser komme frem i intervjusituasjonen. Som jeg har tatt opp tidligere kjente jeg informantene mine fra tidligere, i tillegg er jeg en del av hjelpeapparatet i kommunen. På grunn av det kunne jeg ha påvirket informantene til for eksempel å gi uttrykk for mer positive enn negative opplevelser. Dette handler om både pålitelighet, som jeg tok for meg over, og om troverdigheten.

”I følge Höijer (1990) er ukontrollert *subjektivitet* en trussel mot validitet, reliabilitet og generalisering i fenomenologisk forskning” (Postholm, 2010, s.171). I analysefasen der jeg arbeidet med de transkriberte intervjuene og skulle kategorisere og organisere disse, prøvde

jeg å holde en avstand til materialet. Jeg måtte prøve å se på informasjonen jeg hadde fått og hva denne kunne bety, med ”nytt blikk”. Som jeg har vært inne på tidligere er ikke en fullstendig frigjøring fra egen forforståelse mulig, men jeg har etterstrebet det. For eksempel hadde jeg før jeg gikk i gang med min undersøkelse, en tanke om at de tverrfaglige møtene er ubehagelige for foreldre. I mine intervjuer fikk jeg en del informasjon som stemmer godt overens med denne forforståelsen. Det ble imidlertid viktig å også legge vekt på de positive opplevelsene mødrene hadde, og nyansere bildet. I diskusjonen, og i konklusjonen, har jeg prøvd å få dette frem.

Metodetriangulering, det at forskeren bruker flere strategier for datainnsamling (Postholm, 2010), kunne styrket grunnlaget for undersøkelsen min ved å gi et enda større materiale. Jeg kunne for eksempel brukt spørreskjema i tillegg til intervju, eller jeg kunne foretatt observasjoner i møter i det tverrfaglige teamet. Bortsett fra at jeg har brukt andres undersøkelser og litteratur for å understøtte mine egne funn og drøftinger, har jeg ikke tatt i bruk andre strategier. Det har blant annet å gjøre med den tiden jeg har hatt til rådighet.

Overførbarhet

I hvilken grad resultatene i undersøkelsen min er generaliserbare, har å gjøre med om de er overførbare til andre personer eller situasjoner. I en kvalitativ studie er målet å komme frem til en forståelse av det fenomenet man undersøker. Det er fortolkningen i slike studier som gir grunnlag for overførbarhet. Kan den tolkningen som utvikles innenfor én studie være relevant også i andre sammenhenger? Spørsmålet er om man kan forvente de samme opplevelsene hos andre foreldre i andre, tilsvarende møter, som de opplevelsene mine informanter hadde i sine (Kvale og Brinkmann, 2010). Det innvendes gjerne mot intervjustudier at utvalget av informanter er for lite til at resultatene har overføringsverdi. Kvale og Brinkmann (2010) spør på sin side hvorfor man skal generalisere. De sier at krav om at ny kunnskap innen samfunnsvitenskapene skal være generaliserbar, kan innebære en antagelse om at vitenskapelig kunnskap må være sann for et hvert menneske, til en hver tid, alle steder, og for alltid. I stedet kan man legge vekt på at kunnskap er mangfoldig og kontekstavhengig. Sosial kunnskap kan ikke forstås uavhengig av den sosiale og historiske konteksten den har sitt utspring i (ibid.). De resultatene jeg fikk i min undersøkelse er ikke overførbare til alle foreldre i en hvilken som helst møtesituasjon, men kan si noe om hvordan *noen* foreldre opplever å delta i en tilsvarende kontekst som mine informanter. Bruk av litteratur og andres undersøkelser støtter også dette. Forskeren kan argumentere for at hennes resultater har

overføringsverdi, dersom studien har bidratt til å forstå grunnleggende trekk ved det fenomenet som undersøkes. Disse antagelsene kan testes ved videre forskning og slik bidrar de til ny forskning (Thagaard, 2010).

I følge Thagaard (2010), kan overførbarhet også knyttes til gjenkjennelse. Andre som har erfaring med det fenomenet som undersøkes kan kjenne igjen de tolkningene som forskeren formidler gjennom teksten. Dersom andre som leser resultatene fra min undersøkelse, kan kjenne seg igjen i de tolkningene jeg har kommet frem til, kan en si at disse får forsterket sin overførbarhet.

Etiske vurderinger

Det stilles krav til en masteroppgave at den er i samsvar med de etiske regler og prinsipper som gjelder. Jeg sendte brev til Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS (NSD) med spørsmål om det var nødvendig å søke godkjenning for prosjektet mitt (vedlegg 5). Jeg fikk svar at det sannsynligvis ikke var nødvendig, gitt visse forutsetninger (vedlegg 6). Mine tre informanter fikk informasjon om studien min, både via telefon og da de møtte til intervju. Det ble begge ganger gjort klart at de når som helst kunne trekke seg fra studien. De tre informantene skrev under på samtykkeerklæring da de møtte til intervju. Alle de tre intervjuene ble tatt opp på bånd, transkribert og deretter slettet. Jeg bruker ingen navn eller titler i oppgaven min. Både barn, foreldre og fagpersoner i møtene er anonymisert, det samme gjelder navn på kommune, PP-kontor, barnehage/skole og lignende. Navn på type vanske/problematikk og lignende er også anonymisert. Jeg mener derfor kravet til anonymisering er oppfylt.

4. RESULTAT

I dette kapittelet oppsummerer jeg først *hva* informantene opplever å ha vært med på, i den teksturelle beskrivelsen (tabell 1). Deretter oppsummerer jeg *hvordan* informantene opplevde å delta i møtene, i den strukturelle beskrivelsen (tabell 2). Til slutt oppsummerer jeg den *felles essensen* av informantenes opplevelser av det de har vært med på.

Teksturell beskrivelse

Tabell 1 viser den teksturelle beskrivelsen som er igjen etter at materialet mitt er redusert.

Tabellen danner grunnlaget for den oppsummerende teksturelle beskrivelsen. Materialet er samlet i tre kategorier.

Tabell 1:

Uttalelser som beskriver hva informantene opplever å ha vært med på.

Å komme til møtet

A1 "Jeg var alene (hadde ikke med seg partner i møtet). Skolen mangla (de møtte ikke). Ja, det tror jeg (at de andre møtedeltagerne var kommet da hun kom). Så vidt jeg husker så var det sånn".

B1 "Og så var alle på plass før vi kom (begge foreldre kom), det kommer jeg på (fagfolkene i møtet). Alle satt på plass og de satt og ventet på oss (...) ...alle satt klar før vi kom".

C1 "Ja (begge foreldre kom) (...) ..vi kom vel samtidig som de to fra barnehagen. Ja, så vi kom inn sammen med dem. Ellers så tror jeg samtlige var på plass ja,(da de kom til møtet). Jeg mener at alle utenom vi og de to fra barnehagen hadde allerede satt seg. (...) Jeg lurte nå egentlig på hvem alle var. (...) ..det satt en del faggrupper der som jeg ikke skjønnte hva... jeg skjønner jo hva de gjorde der, men jeg syntes ikke jeg hadde fått noe informasjon om hvem som skulle være der rett og slett altså".

Innholdet i møtet

A2 "Jeg husker et par ting bare. Det handla om det... Kravene ifht skole også hva lærer kan hjelpe henne med ifht det. Og så fikk jeg støtte på at hun måtte få slippe å møte de kravene, fra legen. Og så ble det snakket om bakgrunnen fra barndommen av og ifht faren. (...) Og så ble det snakket om (problem)."

A3 "Ja alle fagfolkene, de tenker jo mest på sitt...på sitt eget fag, det var jo sånn det skulle være, men samarbeide det gjorde de. Det ble bestemt (tiltak) og..konklusjonen var vel at det skulle videre, til (tiltak) ..bla."

B2 "(...) det var helsesøster som ledet det (...) ..hun presenterte vel alle. Jeg visste jo sånn noen lunde hvem alle var da, men hun gjorde det. Hun fortalte vel at vi skulle ta en liten runde fra alle...flest mulig instanser da og så summere opp (...) Jeg husker ikke helt hvem som startet. Det var ikke vi hvertfall. (...) Det var vel... det er mulig det var NN? (...) Og så gikk det nå sin gang, med skole og oss og...og... fastlege var vel så vidt innom med sitt tema bare...det var jo kanskje litt andre ting igjen da. Og så var det en slags oppsummering igjen til slutt da. Det ble vel kort oppsummert hva som hadde kommet frem, hva alle sa for noe. (...) Vi var hvertfall enige om å bringe det til (2.linja)."

B3 "Det var ikke alle som var like deltagende (ang. samarbeidet i møtet) (...) det var mest at alle kom med sine ting og så en liten konklusjon til slutt."

C2 "Jo da, det var vel ei sakliste. Jeg mener det var det. Hva som stod i den husker jeg ikke (...) Det var hun som ledet møtet, og hun pratet i forkant."

C3 "Nei, vi satt nå og fortalte...ja...så hadde jo barnehagen noe innlegg. (...) Så ble det vel tatt en avgjørelse i forhold til at han skulle søkes inn til (2.linja) Også skulle han følges opp videre ifht det med (vanske)...ja. Jo vi var vel stort sett enig."

Foreldrenes rolle i møtet

A4. Hvem som snakket mest...Ja (fagfolkene i møtet snakket mest). (...) Jo da, det er sikkert at det var begge deler (at hun både fikk spørsmål og kom med egne innspill). Jeg vet at jeg snakket, men jeg snakket ikke så mye som jeg vanligvis gjør kanskje.

B4 ”Nei, jeg kommer på at vi bare forklarte hvordan det lå an på hjemmebane. Det var det som vi hadde å tilføye egentlig, så... Hvordan han oppførte seg og hva vi reagerte på (...) så det var vel det vi hadde å komme med. At vi ønsket å bli henvist da. (...) vi fikk forklart litt begge to hvordan han var på hjemmefronten.”

C4 ”..det var vel vi tror jeg (som snakket mest i møtet) (...) For det var jo vi som la frem vår vurdering ja. (...) Nei, det var stort sett info om hvordan vi så NN (...) Og hvordan vi opplevde at han var da altså...Og likedan barnehagen, de snakket ganske mye de og ja, de gjorde det. (...) Jeg har vel mest følelsen av at vi satt og ga info jeg. Jeg tror ikke vi hadde så veldig mye spørsmål jeg. Det var nok mest i forhold til den her (tiltak) og det skulle nå tas tak i så det var nå greit.”

Oppsummerende tekstoneell beskrivelse

Når jeg ser på den tekstoneelle beskrivelsen av informantenes uttalelser virker det som de har flere felles erfaringer med tanke på hva de har vært med på. Alle de tre informantene kommer med uttalelser som viser at fagfolkene som skulle være med på møtet var på plass i møterommet da mødrene kom inn (A1, B1, C1). Informant A kom til møtet alene og informant B kom sammen med mannen sin, informant C kom sammen med mannen sin og representantene fra barnehagen. Informant C gir uttrykk for at hun ikke hadde fått informasjon om hvem som skulle være til stede i møtet og at hun lurte på dette. Informant B oppfattet det slik at fagfolkene satt og ventet på dem da de kom.

Innholdet i møtene dreide seg mye om informasjon. To av informantene forteller at møtene ble ledet av en av fagfolkene, som blant annet presenterte de som var der og fortalte hva som skulle skje (B2, C2). I alle de tre møtene ble det gitt informasjon om barnet og diskutert tiltak (A2, B2, C3). Det ble oppsummert og konkludert med viderehenvisning til 2. linjetjenesten i alle de tre sakene (A3, B2, C3). To av informantene sier noe om samarbeidet i sine møter (A3, B3). Informant A sier at alle fagfolkene var mest opptatt av sitt eget fagfelt, men hun mener det er som det skal være. Hun oppfattet at de likevel samarbeidet med hverandre. Informant B sier at det ikke var alle som var like aktive i samarbeidet i møtet, men at alle kom med sin informasjon og så var det en oppsummering til slutt.

To av informantene hadde felles erfaring i forhold til at deres rolle som foreldre i møtet var å bidra med informasjon om barnet og hvordan de opplevde at han/hun fungerte på hjemmebane (B4, C4) . Informant A sier at fagfolkene snakket mest i møtet, men at hun

hadde egne innspill og at hun også hadde spørsmål hun stilte, hun snakket imidlertid mindre enn hun vanligvis gjør (A4). Informant C mener at det var de som foreldre som snakket mest i møtet, men at de ikke hadde så mange spørsmål (C4). Hun sier også at barnehagen hadde mye å bidra med av informasjon.

Strukturell beskrivelse

Tabell 2 viser den strukturelle beskrivelsen, som er igjen etter at materialet mitt er redusert. Tabellen danner grunnlag for den oppsummerende strukturelle beskrivelsen. Jeg kom frem til følgende tre kategorier: Opplevelser av utrygghet versus trygghet, opplevelser av objektstatus versus subjektstatus, opplevelser av avmakt versus makt.

Tabell 2:

Uttalelser som beskriver det strukturelle i informantenes opplevelse av å delta i det tverrfaglige møtet.

Opplevelser av utrygghet versus trygghet.

A5 ”Det (å ankomme møtet) var jo greit det.(...) Ja det var greit (at de andre satt der da hun kom). For ellers så tenker jeg at det kanskje kunne vært litt svært...stort, litt overveldende (Hun har vært i andre møter i samme rom). Men det var ikke det for meg nei.”

A6 ”Jeg følte jo at hvis jeg ville ha sagt noen ting så var det full anledning til det. (...) Det var greit, helt greit (Å ta ordet i møtet). Nei, jeg gjorde ikke det (brente inne med ting hun ville ha sagt), for det vet jeg at NN kom med. Så det følte vellykket. Jeg føler at jeg støttet meg mye på NN da. Men det var greit. (...) men jeg snakket ikke så mye som jeg vanligvis gjør kanskje.”

A7 ”Jeg var nok lite grann redd for å reagere følelsesmessig, for det har jeg gjort før på sånne møter. Tett sånn, at jeg har blitt overrasket over spørsmål eller uttalelser. (...) Jeg var redd for å reagere ja.”

B5 ”Også var alle på plass før vi kom, det kommer jeg på. Og så begynte jeg å tenke: ”Har vi kommet for sent?”, nei vi hadde jo ikke det. Alle satt på plass og ventet på oss og det følte veldig sånn .. du følte deg veldig liten. Jeg gjorde hvertfall det. (...) ...så jeg begynte å tenke på at de kanskje hadde hatt et møte før vi kom inn i bildet da ... at de allerede hadde tatt en del... men jeg tenkte det, at de sikkert hadde møttes før oss ... det var det jeg begynte å lure på ... om det var om oss liksom eller om det var om vår unge eller om det var tilfeldig eller. (...) det var ekkelt det, ...men en blir jo vant etter å ha vært oppe i sånne runder nå. Så det var på en måte greit, men det var første gangen at det var veldig mange.”

B6 ”Greit nok (å ta ordet i møtet) Det var ikke noe problem å snakke til så mange. Jeg følte jeg kunne si hva jeg ville egentlig.(...) Det kunne kanskje gjort det (om det store møtet førte til at hun bremsset seg selv) ...men det er klart det hjalp på at noen andre hadde satt i gang litt på forhånd. At noen ... de andre, tok en runde først kanskje. At vi bare tilføyde det som ... Kanskje vært verre hvis vi hadde måttet starte på en måte og.. (...)alle forklarte fra sitt felt, og da var det greit for oss å gjøre det og.”

C5 ”Jo ... jeg synes ... det var egentlig ganske ubehagelig da (da de kom til møtet), for det satt en del faggrupper der som jeg ikke skjønnte hva .. jeg skjønner jo hva de gjorde der, men jeg syntes ikke jeg hadde fått noe informasjon om hvem som skulle være der rett og slett altså. Det var nå greit nok (at fagfolkene satt der når de kom inn i rommet). Jeg lurte nå egentlig på hvem alle var, men når jeg fikk det klart og sånn, så det var jo greit.

C6 ”Nei det gikk greit det (å ta ordet i møtet). (...) Ja, jeg mener vi gjorde det altså (fikk til å si/spørre om det de ville). (...) Nei. Hvertfall tror jeg ikke det (brente inne med noe) ... det er ikke det jeg sitter igjen med hvertfall.”

Opplevelser av objektstatus versus subjektstatus.

A8 ”Jeg syntes det var helt okei (høre andre beskrive eget barn), for det varjeg kjente jo igjen det. Og det var ikke første gangen det var snakka om dét. Det var jo kanskje greit at det møtet ikke kom med en gang.(...) Ja, det hadde sikkert det (hadde vært vanskeligere)”.

A9 ”Det var vel egentlig greit (at fagfolkene diskuterte/utvekslet info om barnet/familære forhold), for det var ikke noe... det var ikke noe nytt der som jeg ikke hadde fortalt selv ... det var akkurat det der at det ble spekulert i hva det var. Det var ... det likte jeg ikke. Men ... ellers så var det greit.”

A10 ”Vi fikk jo fortalt ... det ble jo sagt en del ting som var viktig å vite ...det er ikke det at man trenger å vite alt for å hjelpe folk, men du må faktisk vite litt, det som er viktig da. Det var godt å få sagt det, godt å få snakka med andre enn skolen.”

B7 ”Ja ... han er ganske lett å beskrive egentlig, så det gjorde jeg ja... det var veldig gjenkjennelig det er kanskje hakket verre å høre på (andres beskrivelse) når du vet at det er så mange, det har med det å gjøre. Det ... ja, ”nå skal vi igjen få høre det, hvordan vår unge er ja” . Lagt frem for hele gruppa Men så lenge vi gjenkjente det og det stemte så ... Det var jo veldig beskrivende så... Det var jo greit. ...Det er så synlig på en måte. Jeg vet ikke jeg, det er vanskelig å forklare, men ... Det er helt greit å ta det med en og to og mange forskjellige, bare det ikke er så mange på en gang Det er det som er så merkelig. Det er vanskelig å forklare det der, men ... Det er noe med at det er ei stor gruppe jeg tenker på.”

B8 ”Det er litt rart egentlig (at fagfolkene diskuterer seg imellom om deres barn/familie) ... ville hatt et ord med i laget ...”hallo, det her er min unge” ... men vi ønsket jo såpass sterkt at det skulle skje litt, at det bare var en lettelse å få ting unnagjort fortrest mulig. For da var det gått såpass lang tid følte vi... Det er merkelig å høre på. Det er som de snakker om en helt annen ting egentlig, og så er det din unge som blir diskutert. Det er en litt merkelig opplevelse, men greit nok når du skjønner at det er hans beste.”

B9 ”Lære seg å godta en del sånne ting har jeg funnet ut. For å få hjelp så må en bare lære seg å utlevere og utbrodere litt. Sånn er det bare. Eller så kommer man jo ingen veg. De er nødt til å ha informasjon for å kunne gjøre jobben sin. Bare jeg hadde kommet over den så ... og det gjorde vi vel relativt tidlig tror jeg. Hvertfall syntes jeg at det var greit... men litt rart å høre på ja.”

C7 ”Ja, vi var veldig på linje med barnehagen vi (kjente de igjen andres beskrivelse av barnet). Og det var jo de vi følte kjente han så det var greit det altså. (...) Nei, vi opplevde ikke at det var noe ubehagelig (at fagfolkene drøftet barnet seg i mellom). Vi opplevde vel at NN og AA satt og snakket litt sammen og Men det var helt innenfor det altså. De snakket nå om faget sitt i forhold til (barnet), så det var greit.”

C8 ”Ja, det er forferdelig (opplevelsen når andre beskriver/snakker om barnet hennes i møtet). (...) Er ganske intenst det. (...) Vi syntes ikke det var så veldig alvorlig alt vi vet du. For vi tenkte jo at (barnet) er jo ung, og det må være lov til å være forskjellig og, ...han kommer daaltså vi var ikke så veldig stressa vi i forhold til (vanske) og alt det her. Men det var det her med (vanske) da... Så jeg var jo ikke helt med på det der altså.”

C9 ”Vet du jeg har vel kanskje litt følelsen av at vi var kasus i den sammenhengen kanskje (om hun opplevde seg som del av samarbeidet). Tror kanskje det ja. At vi var nok ikke ... jeg er ikke sånn helt sikker på om jeg har en opplevelse av at vi var inne på lik linje nei. (...) Det er jo forferdelig, det er jo tragisk. Det er jo det. Men det er klart... vil det ikke alltid være sånn tenker jeg, når det sitter forskjellige faggrupper der da så kommer du som foreldre, så tror det ... fort blir sånn ja.

C10 ”Nei, men blir påvirket av de her folkene som sitter der og har masse meninger. Det er jo ikke noen tvil om det. Og så vil man jo at det skal bli rett. Jeg har tenkt en del på det i det siste, det er liksom ikke bare å takke nei til alt mulig heller, for man vil jo at det skal gjøres rett. Og så må man noen ganger godta at et kan være noen andre som kanskje vet bedre enn deg da. Selv om du ikke skjønner hva de holder på med. Og sånn er det nå bare. Så det er lett å bli med synes jeg. (...) Ja, den (følelsen) er veldig vanskelig å godta den (...) en utfordring.

Opplevelser av avmakt versus makt.

A11 ”For jeg fikk jo støtte der. (...) Ja, det gjorde jeg (fikk frem det hun ville) Og de var jo opptatt av hennes beste, og den følelsen kom jo frem. Jeg var overrasket over støtten jeg fikk, ja. Og den forståelsen jeg fikk. Det var kjempeflott. Det var det... fra NN ...og fra alle sammen egentlig da. Det var oppløftende. ... kommer i et sånt forum der en får støtte, så er det.. det er godt. Det er godt for ungen, ... og masse energi.”

A12 ”Ja. Ja. (opplevde at de andre i møtet hadde tillit til henne, stolte på henne) (...) Ja det synes jeg (opplevde seg som del av samarbeidet i møtet).”

A13 ”Ja (forstod det som ble sagt) (...) Det var greit det, men det er ikke noe farlig å spørre, det var det heller ikke.”

A14 ”(...) der følte jeg at NN uttalte seg før hun visste hva hun snakket om. ... det følte jeg var litt trasig ... og det var litt skummelt for den gangen var mye uforløst for meg og (barnet)... Og da synes jeg NN var veldig snar. (Kunne hun gjøre noe med det der og da?) Nei, der og da så ble jeg bare overrasket... så begynte jeg å tenke på det, om det kunne stemme det hun hadde sagt selvfølgelig. Det kunne jo være det gjorde det, men det passa ikke der. ... Nei du skal ikke sitte å spekulere i diagnoser og bakenforliggende.... (...) Ja (passer bedre på tomannshånd) (...) Kanskje litt ditt, kanskje litt datt – det var litt sånn. Og det synes jeg ikke noe om..... når jeg har tenkt på det... det har alltid irritert meg..... Ja jeg tror kanskje man skal passe seg for å sitte og spekulere i diagnoser og familiære forhold som en ikke vet hva ... en vet ikke hva en snakker om. Det må man ta.. ha en samtale.”

B10 ”Jeg fikk frem det som var viktig, følte jeg da ja... Det gjorde jeg. Jeg fikk god tid til det. (...) Nei, jeg kommer ikke på at det var noe jeg ikke fikk frem på det møtet der nei... Det har kanskje litt med at det var da vi følte at vi kom et steg videre. At det var en lettelse det.

B11 ”Det følte jeg ja (at de var en del av samarbeidet i møtet), men det kan ha med at vi hadde kanskje tettest samarbeid med (instans) og at det har med det å gjøre. (...) Jaa ... jo ... de lyttet nå hvertfall (lyttet fagfolkene til dem, var deres bidrag viktig). Jeg hadde jo litt annet å komme med jeg da, som opplevde forskjellige ting hjemme, så det kan ... så følte det hadde en hensikt at det ble med det og.”

B12 ”Jeg synes det ja (greit å forstå det som ble sagt). Det tenkte jeg ikke over, men der hører jeg mannen min sier han strever litt mer med det. At noen ganger så er det så veldig mye uttrykk og ord som brukes som han ikke er vant til da. Men jeg synes det var greit.”

B13 ”Nei det vet jeg ikke (kunne de påvirke møtet), det er jeg ikke så sikker på... Ja, ja ... jo, jeg følte at jeg kunne si hva jeg ville egentlig, men om det hadde noen påvirkningskraft det.... Jo jeg tror vi kunne gjort det ja. Jo når jeg tenker meg om så tror jeg vi kunne ha Jo da. Men det var liksom ikke noe problem følte jeg. Vi ønsket jo å finne ut av hva det var ... og ... det gjorde vel alle egentlig så...”

B14 ”...jeg kommer på det at NN skulle ta opp et tema. Det var om (problem)... skjønnte ikke at det var nødvendig å ha med det ... lærerne og ... da tenkte jeg at det kanskje ... for vi hadde jo timer dit, der det ble tatt .. men likevel ble det med på hele greia. Klart det er jo et samarbeid, så når jeg tenker tilbake så skjønner jeg jo at det er viktig at alle vet så mye som mulig for å få til et godt samarbeid. Men jeg kommer på at jeg tenkte at det var voldsomt....”

C11 ”Jo da jeg tror vi har hatt muligheten til å påvirke det altså ja da, at vi kunne det. Men jeg har nå en følelse av at vi ble litt sånn revet med vi og altså. (...) Nei, altså det var jo (ble deres mening spurt etter) .. alle de der tiltakene var jo luftet for oss og ... så vi satt egentlig og sa ”ja, det kan vi nå prøve”, for det at ... for nei, vi visste nå ikke egentlig, så alt var nå ... nei, det ble nå luftet for oss, det ble jo det.”

C12 ”Jo jeg gjør nok det (opplevde at fagfolkene lyttet til henne/ det hun sa var viktig). For de var ute etter info. Ja Det synes jeg var greit. Ja, jeg tror det (at de andre i møtet hadde tillit til henne). Ja, jeg satt ikke igjen med noe sånn ... jo da jeg tror jeg opplevde det altså, ja. (...) Ja, vi gjorde det altså (fikk formidlet sin opplevelse av barnet). Ja, vi gjorde det.”

C13 ”Nei, det var greit ja. Jeg tror vi begge var enige om at språket var greit. Vi skjønnte hva det var snakk om.”

C14 ”Nei, det var der jeg kanskje reagerte litt, for jeg hadde ikke altså de visste jo ikke hvem (barnet) var. Så det var vel der den største skuffelsen kom altså. For det at, her sitter de og finner på tiltak og så har de ikke truffet han. Så den var ... det var den som var vanskelig å forholde seg til. Det var jo flere av dem som ikke hadde ... ja, hadde vært og observert så vidt i barnehagen og sånn, men jeg synes det er lite datil å ha så voldsomme meninger om det. (...) saken ble større rett og slett. (Barnet) ble et problem. (...) var ikke fortrolig med det der jeg. (...) Og da var det mer et problem i forhold til det vi ikke hadde et så veldig fokus på da vet du. (...) Nei, jeg var egentlig overrasket over at tiltakene skulle komme så voldsomt tidlig egentlig. Vi hadde ikke klart å ... vi klarte ikke å integrere den der problemstillingen i oss vi like fort som de klarte rundt bordet rett og slett. For vi så ikke vi så ikke problemet ... Så det var egentlig litt dumt det der.”

C15 ”Nei, vet du på det tidspunktet så var jeg ikke i stand til det, ikke sant? (gjøre noe med frustrasjonen der og da). (...) Det var faktisk en følelse av at ”her sitter de og tar noen avgjørelser over hodet på meg” altså. Så den var heavy den faktisk, den var det altså. (...) jeg var ganske frustrert etterpå jeg altså. (...) Jeg satt og tenkte mye på det der, ”i all verden hvordan er det å sitte i de her møtene?””

Oppsummerende strukturell beskrivelse

Opplevelser av utrygghet versus trygghet

Alle de tre informantene sier at fagfolkene var på plass i møterommet da de kom og gir uttrykk for tanker eller erfaringer som viser at det kan oppleves som en utrygg situasjon (A5, B5, C5). Informant A opplevde det som trygt, og mente det var fordi hun hadde vært på andre møter i på samme sted i andre sammenhenger. Hun mente imidlertid det nok kunne vært "litt svært ... stort, litt overveldende" dersom hun ikke hadde hatt den erfaringen. Både informant B og C opplevde situasjonen da de kom som ubehagelig. B sier situasjonen gjorde at hun følte seg liten og hun begynte å spekulere i hvorfor de andre satt der, om de hadde hatt et møte på forhånd: "...det var det jeg begynte å lure på ... om det var om oss liksom eller om det var om vår unge eller om det var tilfeldig eller..." Informant C opplevde det å komme til møtet som ubehagelig fordi hun hadde fått lite informasjon på forhånd om hvem som skulle være med i møtet. Imidlertid sier hun at det var "greit nok" når hun fikk det klart hvem alle var. Hun syntes ikke det var ubehagelig at de andre møtedeltagerne satt på plass da de kom. Dette foreldrepåret kom imidlertid ikke alene til møtet, men samtidig med de to representantene fra barnehagen.

Foreldrene skulle i møtet gi informasjon om barna sine og delta i drøfting om hva som skulle skje videre i sakene. De tre informantene opplevde alle at de kunne ta ordet i denne situasjonen og si og spørre om det de hadde behov for, at de fikk nok tid til dette og fikk formidlet det de ønsket (A6, B6, C6). Informant A sier at hun nok snakket mindre enn hun vanligvis gjør, men opplevde at hun hadde støtte i en av fagfolkene i møtet og at hun visste denne kom med relevant informasjon dersom hun selv ikke fikk sagt alt, så hun følte det var vellykket (A6). Informant A sier imidlertid også at hun var redd for å reagere følelsesmessig i møtet på grunn av spørsmål eller uttalelser som skulle overraske henne eller lignende, dette hadde hun gjort i lignende møter tidligere (A7). Informant B opplevde det som bra at de som foreldre ikke skulle snakke først, men at noen andre startet og at de kom med sin informasjon etterpå (B6).

Opplevelser av objektstatus versus subjektstatus.

I møtene ble det gitt informasjon om barna fra skole eller barnehage, og fra andre instanser som eventuelt var inne i sakene, samt at det ble diskutert hva som skulle skje videre i sakene. Informant A og B gir uttrykk for at det at de kunne kjenne igjen barnet sitt i fagfolkernes beskrivelser i møtet gjorde at det var greit (A8, B7). Informant A sier at det var greit at barnet

hennes ble diskutert av fagfolkene fordi det ikke var noe nytt der som hun ikke hadde fortalt selv (A9). Hun sier det nok gjorde det lettere at dette møtet ikke kom med en gang i prosessen rundt barnet hennes (A8). Hun mente at det nok hadde opplevdes verre. Informant B syntes det var utfordrende når det var i en så stor gruppe, fordi ting da ble så synlig. Hun sier også at når fagfolkene diskuterte hennes barn seg i mellom opplevdes det veldig rart (B8). Hun ville gjerne hatt et ord med i laget, ”hallo, det her er min unge”, beskriver hun det som, det er som de snakker om en helt annen ting enn dem. Likevel var de lettet over at saken kom videre og at noe skjedde, så de ville bare ha det unnagjort. Informant C kjente igjen barnehagens beskrivelse av barnet og de opplevde at barnehagen kjente barnet godt og at de som foreldre var på linje med dem, så de syntes det var greit (C7). Hun syntes imidlertid det var ”forferdelig” å høre på at andre beskrev eller snakket om barnet deres, ”er ganske intenst det”, sier hun (C8). Hun sier at de som foreldre ikke var så bekymret for barnet og at hun ikke var helt med på det fagfolkene mente. Informant C sier videre at hun følte de var et kasus i den sammenhengen og at de ikke var der på lik linje med de andre i møtet, og at dette opplevdes forferdelig og tragisk (C9). Samtidig sier hun at hun tror det ikke er til å unngå, i og med at det sitter flere faggrupper der og ”så kommer du som foreldre, så tror det... fort blir sånn ja”.

Alle de tre informantene har tanker om at de må gjennom slike situasjoner som denne typen møter, fordi de vil at ungene deres skal få det best mulig (A10, B9, C10). Informant A sier at ”det er ikke det at man trenger å vite alt for å hjelpe folk, men du må faktisk vite litt, det som er viktig da”. Informant B mener man må lære seg å godta en del sånne ting som et slikt møte for eksempel, for at barnet skal få hjelp. Man må lære seg ”å utlevere og utbrodere litt (...) De er nødt til å ha informasjon for å kunne gjøre jobben sin”. Derfor syntes hun det var greit å gi informasjon og høre på andres informasjon og drøfting om hennes barn, men det var litt rart. Informant C sier at som foreldre vil de at det skal bli rett for barnet. ”(...) det er liksom ikke bare å takke nei til alt mulig heller, for man vil jo at det skal gjøres rett. (...) noen ganger godta at det kan være noen andre som kanskje vet bedre enn deg da. Selv om du ikke skjønner hva de holder på med.” Hun sier det er lett å bli med på ting og at denne følelsen er vanskelig å godta, ”en utfordring”.

Opplevelser av avmakt versus makt.

Informant A gir uttrykk for at hun opplevde at hun fikk frem det hun ville i møtet og opplevde høy grad av støtte og at fagfolkene var opptatt av hennes barns beste, og dette satte hun veldig pris på. Det gjorde henne godt og ga masse energi (A11). Hun opplevde seg som del av

samarbeidet og syntes fagfolkene hadde tillit til henne og det hun sa (A12). Informant B synes hun nok kunne si hva hun ville i møtet og fikk frem det hun syntes var viktig (B10), men hun er også litt nølende med tanke på om de som foreldre hadde noe påvirkningskraft (B13), men kommer til at de nok hadde det. Hun ser det imidlertid ikke som et problem fordi de ”ønsket jo å finne ut av hva det var” og det gjorde også de andre møtedeltagerne. Informant B mente hun og mannen opplevde å være del i samarbeidet i møtet og at det hadde en hensikt at de var der og kom med sin informasjon (B11). Hun er imidlertid litt usikker på i hvilken grad fagfolkene oppfattet deres bidrag som viktig, hun sier ”Jaa.. jo.... de lyttet nå hvertfall”. Informant C opplevde også at fagfolkene lyttet til henne i møtet og at det hun sa var viktig, for de var ute etter informasjon (C12). Hun sier hun opplevde at de fikk formidlet sin opplevelse av barnet sitt. Også informant C virker å ha en opplevelse av at de som foreldre kunne påvirke møtet, men sier samtidig at de ble ”litt sånn revet med” og at de satt og ”visste nå ikke egentlig....” (C11).

Alle de tre informantene opplevde at de forstod det som ble sagt i sine møter (A13, B12, C13), men informant B sier at mannen hennes hadde gitt uttrykk for at han kan streve litt mer med å forstå i slike møter fordi det brukes mange ord og uttrykk som han ikke er vant til.

De tre informantene har alle vært i situasjoner i sine respektive møter som har gitt dem opplevelser der de har følt seg overkjørt av fagfolkene i møtet. Situasjoner de ikke greide å gjøre noe med der og da (A14, B14, C14). Informant A reagerte på at en av fagfolkene i møtet spekulerte rundt mulige diagnoser og familiære forhold hun ikke hadde kunnskap nok om, og informanten mener dette ikke hørte hjemme i denne typen møte. Informant B reagerte på noe tilsvarende, at en av fagfolkene tok opp et tema i møtet som informanten mente ikke hørte hjemme der. Informant C reagerte på at fagfolkene, og særlig en av dem, hadde tiltaksforslag i møtet uten at de kjente barnet hennes godt nok, og at de som foreldre ikke klarte å ”integre den der problemstillingen” i seg like raskt som fagfolkene i møtet. Hun opplevde at barnet hennes ble definert som et problem i møtet og at det var innen områder der de som foreldre ikke var så bekymret. Hun opplevde dette som ”litt dumt” og som noe hun ikke ble fortrolig med. Ingen av de tre sa fra om dette i møtet. Informant A sier på spørsmål om hun kunne gjøre noe med det der og da: ”Nei, der og da ble jeg bare overrasket. (...) det har alltid irritert meg.” Informant C sier: ”Nei, vet du på det tidspunktet så var jeg ikke i stand til det (...) Det var faktisk en følelse av at ”her sitter de og tar noen avgjørelser over hodet på meg” altså. Så den var heavy den faktisk” (C15).

Essensen av informantenes erfaringer og opplevelser

Alle de tre informantene kom til møtet etter at alle hjelpeinstansene var på plass i møterommet. Den ene informanten opplevde at representantene fra barnehagen kom samtidig med henne og mannen. Alle tre beskriver dette som en potensielt ubehagelig situasjon.

Møtene foregikk slik at alle instanser som hadde med barnet å gjøre ga relevant informasjon. Også foreldrene bidro med sin informasjon som kunne belyse saken sett fra deres ståsted. De tre mødre sier at de opplevde det greit å ta ordet i møtet, at de ble lyttet til og at informasjonen deres var betydningsfull for saken. De kunne spørre om det de eventuelt lurte på. De synes de fikk frem det de ønsket og at de ikke satt igjen med noe de ikke fikk sagt. Alle tre opplevde å forstå innholdet i det som ble sagt i møtene

I alle de tre sakene har mødre deltatt i drøftinger om barna og hørt fagfolkene beskrive og diskutere. Dette har de tre ulike opplevelser av. Informant A opplevde det greit, stort sett, fordi hun kjente igjen beskrivelsene og hun opplevde å få støtte i møtet. Informantene B og C opplevde dette mer ubehagelig, rart, intenst og forferdelig. Alle tre har opplevelser fra hver sine møter med å føle seg ”overkjørt” av fagfolk i møtet. Dette er situasjoner de ikke har greid å gjøre noe med der og da, og som de har opplevd til dels veldig ubehagelig.

I alle de tre møtene ble det konkludert med videre henvisning til 2.linjetjenesten. De tre informantene har felles tanker om at de som foreldre må godta slike situasjoner som disse tverrfaglige møtene for at barna deres skal få det best mulig.

Alle de tre informantene gir uttrykk for at ting ”har nå vært greit” i møtene. Samtidig har alle tre i større eller mindre grad uttalelser som viser at det er en sårbar situasjon de har vært i og at det er en situasjon som har potensial i seg til å oppleves ubehagelig.

5. ANALYSE OG DRØFTING

I dette kapittelet besvarer jeg min problemstilling: *Hvordan opplever foreldre å delta på møter i kommunens tverrfaglige team?* Funnene mine, som ble presentert i kapittel 4, analyseres og drøftes i lys av teori som er presentert kapittel 2. De tre kategoriene i den strukturelle beskrivelsen analyseres og drøftes hver for seg. De teksturelle beskrivelsene tas med der de kan bidra til en helhetlig forståelse av studien. Etter hver kategori oppsummerer jeg kort hva funnene mine kan bety for fagpersoner.

Opplevelser av utrygghet versus trygghet

Alle de tre informantene sier at fagfolkene var på plass i møterommet da de kom og gir uttrykk for at det kan oppleves som en utrygg situasjon (A5, B5, C5). Å komme inn i et rom med en stor gruppe mennesker rundt et bord der man skal finne plassen sin, er utfordrende for mange. Mødrene var i en situasjon som gjør dem ekstra sårbare for å oppleve utrygghet. I følge Skau (2010) kjenner ikke, for eksempel foreldre, rollen som bruker. Fagfolk i hjelpeapparatet kjenner imidlertid sin rolle. Via utdanning, praksis og veiledning har de lært seg rollen sin. Mine informanter var ikke nye i rollen som brukere, barna deres hadde vært oppmeldt til PPT over tid. Det var likevel en ny erfaring for dem å møte i et tverrfaglig team med representanter for kommunens hjelpeapparat. De andre møtedeltagerne, bortsett fra representantene fra skole eller barnehage, kjenner hverandre og situasjonen godt. Det at det er et nytt og ukjent forum kan medføre at brukere gruer seg til møter med fagfolk, selv om det dreier seg om et enkeltstående møte, korte møter eller gjentatte møter som går over lengre tid. Brukere kan, som Davis (1995) sier, møte med en usikkerhet for møtet, samtidig som de har et håp om at det skal komme noe godt ut av møtet. De er usikre på hvordan fremtiden vil bli for dem og barnet. Disse faktorene kan medføre at foreldre kommer til de tverrfaglige møtene med en opplevelse av utrygghet og at de ikke føler seg sikre på situasjonen.

Denne usikkerheten betyr at den måten fagfolkene i de tverrfaglige møtene opptrer på, er viktig. I følge Bondevik (2004) er de første 15 sekundene av et mellommenneskelig møte, og de opplevelsene brukere får da, viktige for opplevelsen av også senere møter. Informant A opplevde det som trygt å komme til møtet, og mente det var fordi hun hadde vært på møter i det samme rommet i andre sammenhenger. Dette stemmer med det Henriksen og Aarflot (2004) sier om at trygghet blant annet har å gjøre med at det som eventuelt er ukjent i en situasjon ikke er av en slik art at det krever mye fokus fra de involverte. Informant A mente

imidlertid det nok kunne vært "litt svært ... stort, litt overveldende" dersom hun ikke hadde hatt den erfaringen fra tidligere. Også informant B og C sine opplevelser i situasjonen da de kom sier noe om det samme. Informant B sier situasjonen gjorde at hun følte seg liten og hun begynte å spekulere i hvorfor de andre satt der, om de hadde hatt et møte på forhånd: "...det var det jeg begynte å lure på ... om det var om oss liksom eller om det var om vår unge eller om det var tilfeldig eller..." Det stemmer godt med Røkenes og Hanssen (2011) som sier at fagpersoner kan få brukeren til å føle seg dum, skamfull og liten. Informant C opplevde det å komme til møtet som ubehagelig fordi hun hadde fått lite informasjon på forhånd om hvem som skulle være med i møtet. Imidlertid sier hun at det var "greit nok" når hun fikk det klart hvem alle var. Henriksen og Aarflot (2004) sier at det at en person er utrygg i en situasjon gjør at man snevrer inn perspektivet og fokuserer mest på det som er problematisk. Informant B virker som hun brukte tid i starten av møtet på å spekulere over hva denne situasjonen betydde, og en kan tenke seg at det da stjal fokus fra andre ting i den fasen av møtet. Informant C brukte også tid og fokus i starten til å tenke på hvem alle var, hva de gjorde der, inntil hun fikk det forklart. Både informant B og C kunne vært bedre informert på forhånd. For eksempel om at fagfolkene møtes på forhånd for å ta for seg generelle saker som gjelder andre ting enn brukersaker, slik at de derfor er i rommet når foreldrene kommer. Det er også viktig å påse at foreldre er godt informert om hvem som skal delta i møtet og de ulike fagfolkenes rolle. Slik kan en kompensere noe for mangelen på erfaring og kompetanse foreldre har med slike møter, og gjennom det redusere utryggheten noe.

I møtene ble det gitt informasjon om barnet fra foreldrene selv. De tre informantene sier de opplevde det trygt å ta ordet i møtet og at de kunne si og spørre om det de ville (A6, B6, C6). Informant A, som kom alene som forelder, sier at hun opplevde støtte i AA og at hun visste hun kom med relevant informasjon dersom hun selv ikke fikk sagt alt. Informant A opplevde imidlertid at hun snakket mindre enn hun vanligvis gjør og at hun var redd for å reagere følelsesmessig i møtet fordi hun var redd for spørsmål eller uttalelser som skulle overraske henne eller lignende (A7). Det at hun var redd for overraskelser sammenfaller med det som er nevnt over, at det som er ukjent og lite forutsigbart kan medføre utrygghet for brukeren. Det samme sier informant B noe om når hun flere ganger i intervjuet snakker om at hun opplevde møtet som stort og at det var uvant for henne. Jeg forstår informant B slik at hun er vant til å legge frem informasjon om sønnen sin og hun sier det ikke er så "voldsomt trasig", likevel synes jeg hun formidler at hun føler seg mer utrygg i denne situasjonen fordi det er så mange til stede. Hun sier imidlertid at det hjalp at andre i møtet startet å gi informasjon, så kunne de

tilføye den informasjonen de hadde. Her sier informant B noe om hva hun opplevde hjalp henne til å bli tryggere i situasjonen. Igjen kommer det frem at det å kjenne situasjonen, være forberedt, gir økt trygghet. Informant C sier at hun opplevde det trygt å ta ordet i møtet, men senere forteller hun om situasjoner der hun ikke greide å få frem det hun ville (se punktet om avmakt versus makt). Så selv om alle de tre informantene gir uttrykk for at det å snakke i møtet eller spørre om noe, var greit, mener jeg at de samtidig har uttalelser som viser at situasjonen kunne gjort, og til dels gjorde, dem utrygge.

Skal samarbeid mellom foreldre og hjelpeapparat etableres, må fagfolk legge til rette for det. I følge Røkenes og Hanssen (2011) er relasjonen mellom bruker og fagperson vesentlig, viktigere enn teknikker og metoder. Relasjonen er viktig for å forebygge utrygghet, tenker jeg, og handler blant annet om tillit. Det å lytte aktivt, vise ekte interesse, tilby tiltak og så videre er viktig i kontaktetableringen med foreldre (Alme, 2007). Slike holdninger kan bidra til å etablere tillit og en god relasjon mellom fagpersoner og bruker. Fagfolke må gjennom sin væremåte også vise at de har tillit til foreldre, fordi tillit skal gå begge veier og være gjensidig (Von Krogh, Ichijo og Nonaka, 2000). Det er ikke bare foreldre som skal ha tillit til fagfolk, men fagfolk må også vise at de har tillit til foreldres fremstilling av situasjonen. De tre informantenes opplevelser av å komme til, og delta i, de tverrfaglige møtene er derfor viktig for det videre samarbeidet med dem, og naturligvis for samarbeidet i dette bestemte møtet.

Implikasjoner for fagpersoner

Foreldre må ha god informasjon om tverrfaglige møter på forhånd. Om hvem som er der, hva slags rolle foreldre og ulike fagpersoner har, og om innholdet i møtet. Foreldre bør ikke komme inn i møtelokalet alene etter at alle fagpersonene er på plass. Foreldre bør ikke være de første til å gi informasjon i møtet. Fagpersoner må være bevisste på å vise foreldre interesse, lytte aktivt og etablere kontakt.

Opplevelser av objektstatus versus subjektstatus

Alle de tre informantene opplevde i sine respektive møter at det ble informert om deres barn fra andre i møtet, sånn som barnehage eller skole, PPT eller fysioterapeut, og at informasjonen og barnets situasjon ble drøftet i møtet. Skau (2010) sier at brukere går fra å være handlende subjekt, til å bli objekt for andre. De går fra å være den som handler og vurderer og tar avgjørelser i egne liv, til å bli gjenstand for andres vurderinger og avgjørelser.

En kan si at foreldre ved å henvise barnet sitt til PPT og si ja til at saken drøftes i det tverrfaglige møtet, opptrer som handlende subjekt fordi de på den måten aktivt gjør noe for å finne gode løsninger for barnet sitt. En kan imidlertid spørre seg om alle foreldre er helt sikre på at henvisning og tverrfaglig drøfting er det rette valget. At de takker ja fordi fagfolk anbefaler det, og at de profesjonelle aktørene vurderer på vegne av dem og barna deres. Uansett tror jeg at når foreldre møter fagfolk i et større møte, skapes lett situasjoner der foreldre opplever seg mer som objekt for andre enn som handlende subjekt eller aktører. Foreldre, eller rettere sagt barnet deres, blir objekt for hjelpeapparatets diskusjoner og meninger. Opplevelsen av å være et objekt i møtet forsterkes antagelig også av at fagfolk i møtet får innblikk i deler av privatlivet til barn og foreldre. Skau (2010) sier at en av følgene av overgangen fra subjektstatus til objektstatus er at det private blir avprivatisert. Personer som i utgangspunktet er fremmede får innsyn i noe som for familien har vært privat, og prosessen kan medføre en innblanding i barnets og familiens liv. Familiens *urørlighetssone* trues for å si det med Løgstrup (1963, i Solheim, 2007). Han mener at det er elementært i tilværelsen at vi alle gjør krav på å være omgitt av en urørlighetssone. Vi vegrer oss mot inntrenging fra andre i denne sonen, fordi den gir oss grenser og skaper kontroll og trygghet i omgang med andre. I kontakt med hjelpeapparatet utfordres disse grensene. Jeg mener alle mine informanter sier noe om et ubehag ved at *deres* urørlighetssone trenges inn i. Når man er objekt for andres drøftinger og vurderinger er grensene til urørlighetssonen truet. Alle de tre mødrene i min undersøkelse har uttalelser som viser at de hadde blandede følelser rundt det å være i denne situasjonen.

Mødrene var opptatte av at det kjennes ganske greit når den informasjonen fagfolkene legger frem i møtet er noe de kjenner igjen (A8, B7, C7). Det stemmer godt med det jeg finner i litteraturen hos for eksempel Røkenes og Hanssen (2010), Lundeby og Tøssebro (2008) og Sandbæk (2000). Deres forskning viser at foreldre ønsker at deres kunnskap, informasjon og forslag skal tas på alvor og bli møtt med respekt av hjelpeapparatet. De ser utfordringene barna har og ønsker å bidra til at barna får en god situasjon. Da er det viktig, tenker jeg, at foreldre opplever at det bildet fagfolk presenterer av barnet stemmer med det *de* har som foreldre. Informant A sier for eksempel at hun kjente igjen det fagfolkene fortalte, det var ikke noe nytt der som hun ikke hadde fortalt selv (A8, A9). Informant B sier noe av det samme: ”så lenge vi gjenkjente det og det stemte så (...) Det var jo greit”(B7). Informant C sier: ”..Vi var veldig på linje med barnehagen vi. Og det var jo de vi følte kjente han så det var greit det altså” (C7). Dersom foreldrene opplever å *ikke* kjenne igjen det bildet andre tegner av

situasjonen rundt barnet deres, kan det bli en opplevelse av å miste egenkontroll og retten til å eie egne tanker og opplevelser, som moren Godeseth (2005) refererer til, sier det. Opplevelsen av å være et objekt for andre blir sterkere.

Særlig informant B og informant C gir uttrykk for erfaringer jeg tolker som negative opplevelser av å være objekt for fagfolk i møtet. Informant B sier de har snakket om barnet sitt til andre tidligere, men dette møtet er større og da blir ting så synlig fordi det er så mange til stede og da er det "hakkert verre" (B7). Hun synes det er en merkelig opplevelse å høre på at hennes barn diskuteres, det er som det snakkes om en helt annen ting (B8). Hun opplevde det som å bli veid og beskrevet, for å si det med Schibbye (2010). Hun og hennes barn, blir objekt i møtet. Informant C opplever noe av det samme når hun sier det er "forferdelig" når barnet ble beskrevet av andre i møtet (C8), hun uttrykker at hun opplevde å være et kaus og at dette ikke var noen god opplevelse. Hun sier hun opplevde at de som foreldre ikke var der på lik linje med de andre, og hun opplevde det som forferdelig og tragisk (C9). Informant A opplevde situasjonen mer positivt, men i det én i møtet begynner å ta opp ting hun ikke forventet, ble opplevelsen mer negativ (A9). Skau (2010) sier at det å oppleve seg som kaus kan føles som tap av identitet og verdighet. For at mennesker skal fungere som sosialt vellykkede individer må de anerkjennes og bekreftes som autonome individer, sier Honneth (1996, i Høilund og Juul, 2005). Foreldrene ønsker å delta i arbeidet rundt barnet sitt, og at deres opplevelse av situasjonen skal anerkjennes. Sandbæk (2007) sier at foreldre med barn i hjelpeapparatet, som alle andre, er målrettede og aktive, og vil ha innflytelse på utformingen av tjenestetilbud og beslutningsprosesser. Skal foreldre inngå i et samarbeid, må de anerkjennes som en likeverdig samarbeidspartner. Høilund og Juul (2005) sier at dersom en person ikke anerkjennes som likeverdig, men vises mangel på respekt, vil resultatet kunne bli manglende samarbeidsvilje. Når informant C sier hun opplever å være et kaus og å ikke være møtedeltager på lik linje med de andre, illustrerer hun hvordan det kan oppleves når dette ikke anerkjennes, synes jeg. Informantene B og C sier begge noe om dette, selv om informant C kanskje er den som opplever det sterkest. Schibbye (2010) sier at de profesjonelle må se på hvordan de påvirker den andre i hjelperelasjonen. Jeg mener dette kan overføres til det tverrfaglige møtet og man må være seg bevisst hvordan man som profesjonell i møtet påvirker foreldrene. Ikke minst hvordan man som *gruppe* påvirker foreldrene, som kommer alene eller to stykker. Som Høilund og Juul (2005) sier så er det viktig hvordan de profesjonelle i slike møter snakker og geberder seg, hvordan de formidler holdninger osv. Fordi dette forteller brukeren noe om hvilke muligheter han eller hun har til reell medvirkning i saken som gjelder

barnet deres. Opplevs behandlingen foreldre får som respektløs og lite anerkjennende, kan det føre til manglende samarbeidsvilje og et mislykket arbeid.

Røkenes og Hanssen (2011) sier at manglende *anerkjennelse* gjør at videre dialog stopper opp mellom bruker og fagpersoner. En anerkjennende holdning preges av ubetinget aksept. Dette betyr blant annet at fagpersoner bekrefter brukeres opplevelser, og at brukeren kan dele sine opplevelser. Når informant C gir uttrykk for frustrasjon over å ikke være i møtet på lik linje med de andre og at de som foreldre ikke var helt enige i fagfolkenes forståelse av barnet deres (C8, C9), kan en forstå det som hun opplevde det som manglende anerkjennelse av dem som foreldre og den rollen de skal ha. Fagpersonene i møtet fikk åpenbart ikke tak i informantens opplevelser rundt dette mens hun satt der. Informant B sier at hun ”ville hatt et ord med i laget” (B8), så hun gir og uttrykk for en opplevelse av å være på utsiden av dialogen når fagfolkene diskuterer seg i mellom. Selv om hun også sier at det var greit, for de ville bare komme videre i saken. Davis (1993) sier at ærbødighet er viktig i hjelpearbeid, at man som profesjonell må gi foreldrene hovedrollen og ikke bearbeide dem eller arbeide i stedet for dem. Han tar for seg en partnerskapsmodell som blant annet innebærer at fagfolks og foreldres ekspertise må utfylle hverandre og kommunikasjonen knyttet til dette er det fagfolkenes ansvar å legge til rette for. Informant B og C sine uttalelser kan bety at fagfolkene ikke lyktes med dette i møtene. Disse mødrene ble sittende med opplevelser av ikke å være en del av det som foregikk og av ikke å kunne delta på lik linje i den dialogen som foregikk i møtet.

I partnerskap blir dialogen viktig, tenker jeg. Dialogen er et samarbeidsprosjekt, i følge Svare (2006), der alle jobber mot et felles mål. I utgangspunktet er jeg overbevist om at alle som er i det tverrfaglige møtet har barnets beste som mål. Enten det betyr mer kartlegging, henvisning videre eller andre ting. Som jeg viser over er det likevel ikke sikkert alle i realiteten er like overbevist om hva som skal være målet, fordi saken kan vurderes ulikt av for eksempel foreldre og fagfolk. I dialogen skal alle ha den holdningen at de som er deltagere alle har noe å bidra med, at man ikke bare skal få frem egne innspill, men også hjelpe andre å få frem sine. Dette krever at man er årvåken og oppmerksom, både overfor det som blir sagt og det som handler om reaksjoner og følelser. Jeg mener at det, som Davis (1993) sier, er de profesjonelle som har ansvaret for å legge til rette for dette i kommunikasjonen i møtet. I og med at mine informanter hadde opplevelser av å ikke være i møtet på lik linje, må en kunne si at fagfolkene ikke lyktes helt med dette. Det er naturligvis en krevende oppgave å få tak i

foreldrenes opplevelse der og da. Det krever at den som leder møtet, men også andre fagpersoner i møtet *mentaliserer*, som Wallroth (2011) kaller det. Man må ta foreldrenes perspektiv og prøve å forestille seg hva de tenker og føler. Samtidig skal fagfolkene observere seg selv og egne tanker og følelser. Hvis de ikke greier dette, fanges de i følge Wallroth (2011), i egne tanker og følelser og tror det er den eneste måten å oppfatte virkeligheten på. For at fagpersonene skal få dette til, sier Kinge (2012), må de ha en spørrende, undrende og reflekterende holdning til andre. De må møte foreldrene med interesse og nysgjerrighet. Dialogen handler om utforskning og utveksling av tanker i en samtaleprosess. Det krever likeverdighet og anerkjennelse av den andre.

Alle mine informanter sier noe om at de vil at det skal bli bra for ungene deres og da må de være med på disse møtene og godta at de og deres barn blir objekt for andres fokus. Informant A sier at det er ikke alt man trenger å vite for å kunne hjelpe, men man må vite det som er viktig (A10). Både informant B og C er enige i dette. Informant B sier at man må ”bare lære seg å utlevere og utbrodere litt. Sånn er det bare. Eller så kommer man jo ingen veg. De er nødt til å ha informasjon for å kunne gjøre jobben sin” (B9). Informant C er opptatt av at de kan ikke takke nei til ”alt mulig heller”, for de vil at det skal bli rett for barnet. Da må man kanskje godta at noen vet ”bedre enn deg da” (C10). Hun synes det er en utfordring å godta den følelsen. Disse uttalelsene fra mine tre informanter stemmer godt med funn fra Barneprosjektet i Lørenskog (Brottveit, 1996). Foreldrene der ga uttrykk for at det var vanskelig å snakke om private ting i møtet, men at de mente det var nødvendig og de ønsket å beholde de tverrfaglige møtene og å delta i dem. Foreldrene i min undersøkelse fortsatte samarbeidet med hjelpeapparatet og takket blant annet ja til forslag om viderehenvisning. Det må derfor kunne antas at de opplevde tilstrekkelig grad av anerkjennelse og likeverdighet i møtet til at de ikke meldte seg ut av samarbeidet. Selv om de hadde noen opplevelser av subjektstatus i møtet.

Implikasjoner for fagpersoner

Fagpersoner må være bevisste dimensjonen subjekt-objekt, og vise at de anerkjenner foreldre som likeverdige aktører i et samarbeid. Foreldre bør vite hva slags informasjon som kommer frem i tverrfaglige møter, og fagpersoner må respektere deres urørlighetssone. Fagfolk må være klar over at de utgjør en stor gruppe i møter og at dette kan oppleves utfordrende for foreldre.

Opplevelser av avmakt versus makt

Foreldrene opplevde, i større eller mindre grad, at de kunne si hva de ville i møtene og at de fikk frem det de ønsket om ungene sine. De opplevde å bli lyttet til og at informasjonen de hadde var viktig (A11, B10, C12). Dette kan tolkes som uttrykk for at de opplevde å ha innflytelse i møtet. At de hadde makt til å få frem sin oppfatning av situasjonen for sitt barn. Som Skau hevder (2010) hadde fagpersonene i det tverrfaglige møtet makt i kraft av å være en del av hjelpeapparatet. Som fagpersoner hadde de større sjanse til å få gjennomført sin vilje enn foreldrene hadde. Informantene virker som sagt som de opplevde å få tid og til å formidle det de ønsket. Det varierte imidlertid om de opplevde at fagpersonene virkelig lyttet til det de sa, eller at det var viktig. Informant A sier at hun opplevde at de andre i møtet hadde tillit til henne og at hun fikk støtte, noe hun opplevde som veldig godt. Det var en veldig positiv erfaring som overrasket henne og ga henne masse energi (A11). Hun opplevde å være en del av samarbeidet i møtet og opplevde tillit fra de andre møtedeltagerne (A12). Informant B opplevde seg og som del av samarbeidet og at hun kunne bidra med informasjon som var viktig (B11). Hun måtte imidlertid tenke seg om før hun kunne si at hun mente hun kunne påvirket møtet, men at det ikke var noe problem fordi de ønsket å finne ut av ”hva det var... .. og ... det gjorde vel alle egentlig så...” (B13). Informant B er også nølende når hun skal svare på om hun følte hun ble lyttet til og om hun opplevde at deres bidrag i møtet var viktig. Hun sier at ”(...) de lyttet nå hvertfall” (B11). Informant C opplevde å bli lyttet til, hun sier blant annet, ”for de var ute etter info. Ja ... Det synes jeg var greit” (C12). Samtidig sier informant C også at de kunne påvirke møtet, men de ble ”litt sånn revet med..” (C11). Det virker som hun og mannen sa ja til mer enn de var sikre på at de ønsket.

Skau (2010) sier at *språk* er det viktigste redskapet vi har for å kommunisere og samhandle med andre. Selv om mine informanter gir uttrykk for at de fikk formidlet det de ønsket og ble lyttet til, så kunne fagfolkene i de tverrfaglige møtene fortolke og analysere det mødrene fortalte (Røkenes og Hanssen, 2011). Fagspråket overtar for hverdagsspråket når foreldrene møter i de tverrfaglige møtene, fagspråk ses ofte på som mer objektivt og sant enn hverdagsspråk. Alle mine informanter gir uttrykk for at de forstod det som ble sagt i møtet, de hadde ikke noe problem med fagspråket (A13, B12, C13). Informant B sier imidlertid at mannen hennes synes språket og ordene som brukes i denne typen møter kan være vanskelig å forstå. På bakgrunn av det må man anta at språket som brukes også i disse tverrfaglige møtene kan være en utfordring for foreldre og at det kan føre til en følelse av avmakt, selv om det ikke trenger å være slik. Overgangen til et fagspråk medfører også at menneskets utfordringer

og problematikk gjøres tilgjengelig for hjelpeapparatet og deres tiltak. Ved en overføring fra hverdagspråk til et fagspråk, eller en fagkultur, endrer maktforholdene seg. Når fagfolkene i møtene setter ord på virkeligheten med sitt fagspråk får de også makt over den, og et eierforhold (Skau, 2010). Samtidig er det viktig å være klar over at foreldrene trenger denne kompetansen de profesjonelle besitter. Foreldrene sier ja til en drøfting i det tverrfaglige teamet fordi de ønsker hjelp til barnet sitt.

Fagfolkens rolle er å ha mer kunnskap enn foreldrene. Foreldrene har kunnskap om sitt barn, men det er ikke nok. Hjelp blir meningsløs dersom ikke hjelperen har noe brukeren ikke har, sier Ørstavik (1996). Foreldrene i min undersøkelse ønsket hjelp til å kartlegge og å finne gode løsninger for sine barn. De søkte råd hos noen med *mer* kompetanse enn det de selv som foreldre har. Fagfolkene hadde også kunnskap om det øvrige hjelpeapparatet og hvordan man eventuelt kunne få tilgang på dette (Skau, 2010). Ørstavik (1996) hevder også at det kan være problematisk for brukere å delta i samarbeidet med hjelpeinstanser fordi det bygger på forutsetninger om at de har kompetanse og ressurser til det. Hun siterer Vabø (i Ørstavik, 1996) som stiller spørsmål ved om alle er i stand til å delta, eller faktisk ønsker å delta, og at man heller bøyer seg for beslutninger fra de som har mer kompetanse enn en selv. Jeg tror uansett at foreldre ønsker å delta i samarbeidet rundt sine barn, og oppfatter også mine tre informanter slik. Det støttes også av Barneprosjektet i Lørenskog, der det kom frem at foreldre ikke så det som et alternativ å *ikke* delta i tverrfaglige møter, selv om det var utfordrende (Brottveit, 1996). Larsen (2007) advarer mot et anti-ekspertperspektiv, og sier at ekspertise må forstås som det å inneha de kunnskaper og ferdigheter som trengs for å muliggjøre utvikling og endring. Det er de profesjonelles ansvar å legge til rette for at dette skjer på en måte som gjør at foreldre opplever å ha makt og myndighet i et samarbeidet.

Sandbæk (2000) tar til orde for begrepet *agency*, som kan bety aktørers handling, og som vil si at mennesker finner løsninger selv og ikke får løsningene fra andre. Røkenes og Hanssen (2011) sier at fagfolk står i fare for å lete etter løsninger som gjør noe *med* brukeren i stedet for å være løsningsorientert *sammen med* brukeren. De viser til Habermas (1999, i Røkenes og Hanssen, 2011) som sier at en norm er riktig når alle aktører som berøres av den kan akseptere konsekvensene normen kan ha for dem. I tråd med dette må de involverte i de tverrfaglige møtene se samarbeidet, eller møtet, som et sosialt fellesskap der alles rettigheter og plikter anerkjennes. Alle må anerkjennes som likeverdige partnere. Hovedtanken er at man skal forplikte seg på den andres interesser og at den enkelte bare har makt over seg selv og sitt

eget liv. Man må være i dialog, unngå at noen marginaliseres og man må se andre som samarbeidspartnere som er i utvikling. De tre mødrene i min undersøkelse opplevde situasjoner av det motsatte i sine respektive møter. Situasjoner der maktforholdet mellom bruker og hjelpeapparatet ble synliggjort, og de som deltagere i møtet opplevde seg satt på sidelinjen og ikke som likeverdige deltagere i dialogen. De erfarte at fagfolk i møtet tok opp tema eller introduserte tiltak som de som foreldre opplevde ikke hørte hjemme der, og som de ikke fikk til å gjøre noe med i situasjonen. Skau (2010) trekker frem at den profesjonelle fortolker og definerer brukerens erfaringer. I informant A sitt møte ble det spekulert rundt mulige diagnoser og familiære forhold (A14), mens informant B opplevde at en av møtedeltagerne tok opp et tema hun mente handlet om noe som ikke hørte hjemme der (B14). Informant C opplevde at det ble drøftet tiltak uten at de kjente barnet hennes godt nok (C14). Jeg mener de gir uttrykk for en opplevelse av avmakt i disse situasjonene. Informant A sier: ”(...) der følte jeg NN uttalte seg før hun visste hva hun snakket om. ...det følte jeg var litt trasig (...) der og da så ble jeg bare overrasket (...) når jeg har tenkt på det... det har alltid irritert meg”. Informant C sier blant annet: ”Det var faktisk en følelse av at ”her sitter de og tar noen avgjørelser over hodet på meg” altså. Så den var heavy den faktisk, den var det altså” (C15). Informant B virker ikke som hun reagerte like kraftig, men hun sier: ”(...) skjønte ikke at det var nødvendig å ha med det (...) kommer på at jeg tenkte at det var voldsomt”. Det ble en opplevelse av mangel på likeverdighet i disse situasjonene. Fagfolkene brukte sin kompetanse til å drøfte tema som foreldrene opplevde å være langt ut over det som passet. I disse situasjonene opplevde, slik jeg ser det, alle de tre informantene at de ikke var en del av dialogen og ikke hadde kontroll eller innflytelse over det som foregikk Nordahl (2007). Dette kan ha gitt foreldrene en opplevelse av å ikke ha makt i samarbeidet rundt barnet sitt. Det satte disse tre mødrene i situasjoner der de opplevde avmakt. Det er en lite myndiggjørende praksis (Nordahl, 2007).

Implikasjoner for fagfolk

Fagpersoner må være bevisste den makten de har. Fagfolk må tenke over hvordan de bruker språket, og hvordan de fortolker og drøfter informasjon i møter med foreldre. De må anerkjenne foreldres bidrag som viktig og vurdere de på lik linje med andre innspill i møtet. Foreldre må få være deltagende og må få tid i møtet.

6. OPPSUMMERING OG KONKLUSJON

Formålet med denne masteroppgaven har vært å se på hvordan foreldre opplever det å delta i møter i et kommunalt tverrfaglig team, der deres barn blir drøftet. Jeg har intervjuet tre mødre angående dette. Mine funn kan ikke generaliseres til å gjelde alle foreldre som deltar i slike møter. Imidlertid kan jeg anta at mine funn sier noe om hvordan *noen* foreldre kan oppleve møtene. Som jeg sa noe om innledningsvis, og også har kommet tilbake til underveis, skal PPT og hjelpeapparatet for øvrig, samarbeide med foreldre angående barna deres. For at dette skal fungere, må de profesjonelle møte foreldrene på en måte som fremmer et slikt samarbeid. Foreldrenes opplevelser av den type møter som jeg tar for meg, er derfor viktig. Det kan si oss noe om i hvilken grad vi som profesjonelle lykkes i dette og gi oss en pekepinn for hvordan vi kan bli bedre.

Funnene i min undersøkelse tyder på at det å komme til møtet, er en potensielt ubehagelig situasjon. Å komme inn i rommet der fagfolkene allerede er på plass kan oppleves utrygt. Å skulle gi informasjon om sitt eget barn i disse møtene opplevde mine informanter derimot som trygt, og de opplevde å bli lyttet til. Imidlertid gir mine funn indikasjoner på at det å høre *andre* beskrive og diskutere barnet er vanskeligere for foreldre. Det å være objekt for andres drøftinger opplevdes til dels ubehagelig. Dette gjelder særlig i situasjoner, som alle mine tre informanter opplevde, der fagfolk i møter tar opp tema som foreldrene opplever ikke hører hjemme der. Disse situasjonene greier ikke foreldrene gjøre noe med og de skaper en frustrasjon som blir med videre og som huskes. Mitt materiale tyder imidlertid på at foreldre når alt kommer til alt opplever at de må godta slike situasjoner som disse møtene er, fordi det er til det beste for barnet deres. De vil at det skal bli rett for barnet.

Med utgangspunkt i undersøkelsen min gjør jeg meg tanker om hvordan vi kan gjennomføre tverrfaglige møter på en bedre måte, slik at foreldre i større grad opplever seg som likeverdige samarbeidspartnere. Jeg tror det er vanskelig, fordi foreldrene er sårbare når de kommer. De søker hjelp for barnet sitt hos noen som har en kompetanse de trenger, og som de ikke har selv. Som den ene informanten sier: ”..vil det ikke alltid være sånn tenker jeg, når det sitter forskjellige faggrupper der da så kommer du som foreldre, så tror det ... fort blir sånn ja”. Likevel skal de profesjonelle søke å legge til rette for et samarbeide. Viktigst av alt er kanskje god informasjon på forhånd. Foreldrene må vite hvem som vil være til stede, hva de gjør der, hva som skal foregå osv. Så må man se på hvordan man tar i mot foreldrene når de kommer.

De bør ikke komme inn i møterommet alene og bli møtt av en gruppe fagfolk som sitter og venter. Det virker også som det er en fordel om foreldrene ikke er de første til å gi informasjon, men at noen andre starter. Slik er det allerede i de møtene jeg har tatt for meg her, og det er tydeligvis en god måte å organisere det på. Sist, men ikke minst, er det viktig at de profesjonelle er åpne og lydhøre for foreldrenes meninger og bidrag i møtene, samtidig som de er bevisste med tanke på hvilke tema de selv tar opp og på hvilken måte de omtaler og drøfter det som gjelder den familien som er til stede. Dette er en profesjonell "fingerspissfølelse" og klokskap som må etterstrebtes hele tiden og som vi som er yrkesutøvere aldri kan legge fra oss.

LITTERATUR

Alme, K. (2007). *Foreldrerådgjeving. Kontaktetablering og samarbeid mellom foreldre som har barn med problemåferd og PPT*. (Masteroppgave i spesialpedagogikk. Universitetet i Oslo). Oslo: Universitetet i oslo.

Bondevik, M. (2004). Mellom avhengighet og selvhjulpenhet. I Bjørk, I.T., Helseth, S. og Nordtvetdt, F. (red.), *Møte mellom pasient og sykepleier* (1. utg., 2. opplag, s. 113-125). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Brottveit, Å. (1996). *Foresatte og ansatte om Barneprojektet i Lørenskog: En evaluering av et tverrfaglig samarbeidssystem rundt barn det er "bekymring" for*. Oslo: Diakonhjemmets høgskolesenter.

Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode – en kvalitativ tilnærming* (2.utg.). Oslo: Universitetsforlaget.

Davis, H. (1995). *Rådgivning til foreldre med kronisk syke og funksjonshemmede barn*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.

Godeseth, M. (2005). *Verdighet på spill? Foreldres erfaringer fra å delta i ansvarsgrupper i barnevernet*. (Forskningsrapport nr. 126/2005). Lillehammer: Høgskolen i Lillehammer.

Henriksen, J.-A. og Aarflot, H. M. (2004). Å møte en annen. I Bjørk, I.T., Helseth, S. og Nordtvetdt, F. (red.), *Møte mellom pasient og sykepleier* (1. utg., 2. opplag, s. 157-172). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Høilund, P. og Juul, S. (2005). *Anerkendelse og dømekraft i socialt arbejde* (1.utg.). København: Hans Reitzels Forlag.

Kinge, E. (2012). *Tverretattlig samarbeid omkring barn. En kilde til styrke og håp* (1.utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Kunnskapsdepartementet (2009). *NOU 2009:18 Rett til læring*. Oslo: Departementets servicesenter

Kunnskapsdepartementet (2011). Meld. St. 18 (2010-2011) *Læring og fellesskap Tidlig innsats og gode læringsmiljøer for barn, unge og voksne med særlige behov*. Oslo: Departementets servicesenter.

Kunnskapsdepartementet (2012). *Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova)*. Lastet ned 4. januar 2013 fra <http://www.lovdato.no/all/nl-19980717-061.html>

Kvale, S. og Brinkman, S. (2010). *Det kvalitative forskningsintervju* (2. utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Larsen, E. (2007). Barnefamiliens primære oppgave – et viktig tema for fagfelt og forskning? I M. Sandbæk (Red.), *Fra mottaker til aktør. Brukernes plass i praktisk sosialt arbeid og forskning* (1.utg., s. 211-225). Oslo: Pensumtjeneste A/S.

Lundeby, H., & Tøssebro, J. (2008). Exploring the Experiences of "Not Being Listened To" from the Perspective of Parents with Disabled Children. *Scandinavian Journal of Disability Research*, 10 (4), s. 258-274. DOI: 10.1080/15017410802469700.

Moen, T. (2012). Faglig samarbeid: Teoretisk forankring, forskning og implikasjoner. I Moen, T. og Tveit, A. (red.), *Samhandling mellom PP-rådgivere og lærere*. Trondheim: Akademia.

Moustakas, C. (1994). *Phenomenological Research Methods*. Thousand Oaks, California: Sage Publications.

Nielsen, J.C.R. og Repstad, P. (2006). Når mauren også skal være ørn - om å analysere sin egen organisasjon. I F. Nyeng og G. Wennes (Red.), *Tall, tolkning og tvil bak metodevalg i økonomi, ledelse og markedsføring* (s. 245-278). Oslo: Cappelen Akademisk.

Nordahl, T. (2007). Brukernes plass i tverrfaglig samarbeid. I M. Sandbæk (Red.), *Fra mottaker til aktør. Brukernes plass i praktisk sosialt arbeid og forskning* (1.utg., s.243-259). Oslo: Pensumtjeneste A/S.

Postholm, M. B. (2010). *Kvalitativ metode. En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier* (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.

Røkenes, O.H. og Hanssen, P. H. (2011). *Bære eller bryte. Kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker*. (2. utg. 5.opplag). Bergen: Fagbokforlaget.

Sandbæk, M. (2007). Kan barneverntjenesten forholde seg til både foreldre og barn som brukere og aktører? I M. Sandbæk (Red.), *Fra mottaker til aktør. Brukernes plass i praktisk sosialt arbeid og forskning* (1.utg., s.153-171). Oslo: Pensumtjeneste A/S.

Sandbæk, M. (2002). *Barn og foreldre som sosiale aktører i møte med hjelpetjenester*. Oslo: NOVA.

Sandbæk, M. (2000). Foreldre som aktører i kontakt med offentlige hjelpetjenester. *Nordisk sosialt arbeid*, 20 (2), s. 101-111.

Schibbye, A.-L. L. (2010). *Relationer. Et dialektisk perspektiv på eksistensiell og psykodynamisk psykoterapi*. (2.utg.). København: Akademisk Forlag.

Skau, G.M. (2010). *Mellom makt og hjelp. Om det flertydige forholdet mellom klient og hjelper*. (3.utg., 4. opplag). Oslo: Universitetsforlaget.

Slettebø, T. og Seim, S. (2007). Brukermedvirkning i barnevernet. I Seim, S. og Slettebø, T. (Red.), *Brukermedvirkning i barnevernet* (s. 21-45). Oslo: Universitetsforlaget.

Solheim, L. J. (2007). Sosialhjelp, sjølvrespekt og meistring. Om institusjonell audmjuking og krav til eit anstendig hjelpeapparat. I M. Sandbæk (Red.), *Fra mottaker til aktør. Brukernes plass i praktisk sosialt arbeid og forskning* (1.utg., s. 93-112). Oslo: Pensumtjeneste A/S.

Svare, H. (2006). *Den gode samtalen. Kunsten å skape dialog*. Oslo: Pax forlag A/S

Thagaard, T. (2010). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode* (3. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.

Von Krogh, G., Ichijo, K., Nonaka, I. (2001). *Slik skapes kunnskap. Hvordan frigjøre taus kunnskap og inspirere til nytenkning i organisasjoner*. Oslo: NKS Forlaget.

Wallroth, P. (2011). *Mentaliseringsboken*. Oslo: Arneberg forlag.

Ørstavik, S. (1996). *Brukerperspektivet – en kritisk gjennomgang*. (INAS-NOTAT 1996:8). Oslo: Institutt for sosialforskning.

Siri Dyvik
Moksnes
7500 Stjørdal
Tlf.

7. juni 2012

Til adressaten

FORESPØRSEL OM Å DELTA I INTERVJU

Mitt navn er Siri Dyvik og jeg jobber i XXX . Jeg skriver en masteroppgave i pedagogisk-psykologisk rådgivning ved NTNU (Universitetet i Trondheim). I den forbindelse skal jeg intervju foreldre som har barn som er, eller har vært, henvist til Pedagogisk-psykologisk tjeneste, og hvor barnet har vært drøftet i kommunens tverrfaglige team. Jeg er interessert i å undersøke hvordan foreldre opplever å delta på disse møtene, og det er derfor jeg henvender meg til deg.

For å kunne gjennomføre masteroppgaven trenger jeg foreldre jeg kan intervju. Jeg ønsker å intervju mødre. Jeg vil selv gjennomføre intervjuene, og kommer til å bruke informasjonen jeg får i min skriftlige oppgave. Jeg kommer til å bruke lydopptak under intervjuene, disse vil bli slettet med en gang intervjuene er skrevet ned. Slettingsdato vil maksimalt være tre uker etter at intervjuet er gjennomført. Opptaket vil i perioden fra gjennomført intervju til sletting, bli oppbevart nedlåst. All informasjon vil bli behandlet på en slik måte at du ikke skal kunne kjennes igjen av den som leser oppgaven. Jeg har også taushetsplikt om alle personlige opplysninger jeg får. Det er imidlertid dine opplevelser i kommunens tverrfaglige team jeg er ute etter, og eventuelle sensitive opplysninger jeg får vil ikke bli brukt i oppgaven. Å være med på et slikt intervju er naturligvis frivillig og de jeg intervjuer kan når som helst trekke seg fra deltagelse.

Jeg håper du tar deg tid til å fylle ut svarslippen på neste side og returnere den i vedlagte konvolutt, innen 20. juni. Dersom du sier ja til å delta vil jeg kontakte deg på telefon for å lage en avtale om intervjuet. Intervjuet kommer til å foregå etter ferien. Om du vil spørre om noe kan du gjerne ringe meg. Jeg regner med at intervjuet tar en til to timer.

På forhånd takk!

Med vennlig hilsen

Siri Dyvik

Svarslipp

Jeg er villig til å delta i intervju om hvordan jeg opplevde å delta i kommunens tverrfaglige team angående mitt barn som er henvist til PPT. Informasjonen som kommer frem i intervjuet vil bli brukt i en masteroppgave ved NTNU.

Navn:.....

Telefon:.....

Dato:..... Underskrift:_____

Jeg ønsker ikke å delta i intervju og vil ikke kontaktes angående dette.

Navn:

7. juni 2012

Til adressaten

ANG. INTERVJU

Vedlagt ligger et brev fra Siri Dyvik, som er en av de ansatte i PPT. Hun holder på å skrive en masteroppgave ved Universitetet i Trondheim. I forbindelse med denne oppgaven trenger hun å intervju noen foreldre som har, eller har hatt barnet sitt oppmeldt til PPT og der barnet har vært drøftet i kommunens tverrfaglige team. I og med at dette gjelder ditt barn mottar du brevet.

Vedlagt ligger frankert svarkonvolutt og jeg håper du vil returnere svarslippen i brevet innen 20.juni, uansett om du vil delta eller ikke.

Med vennlig hilsen

NN
Tjenesteleder

INTERVJUGUIDE

Problemstilling:

Hvordan opplever foreldre å delta på møter i kommunens tverrfaglige team?

Formål:

Å få frem hvordan tre mødre opplevde å delta på møte i tverrfaglig team i kommunen, der deres barn skulle drøftes med tanke på hva som skulle skje videre i sakene.

Innledning:

- Informasjon om masteroppgaven/undersøkelsen.
 - Informasjon om intervjuet og bruken av dette.
 - Informasjon om taushetsplikt og lignende.
 - Skrive under samtykke!
-
- Når ble barnet henvist til PPT, hvor gammelt var det da?
 - Ca. hvor lang tid gikk det fra dere kom i kontakt med PPT til dette møtet?

Forforståelse:

Tidligere erfaringer og kunnskap

- Hva visste du om møtet på forhånd?
- Hvor hadde du informasjonen fra?
- Kjente du noen som hadde vært i et sånt møte tidligere?

Forventninger / intensjon.

- Husker du hva som fikk deg til å si ja til å være med på møtet?
- Hva tenkte og følte du om møtet på forhånd, husker du det? Hvilke forventninger hadde du?
- Husker du om du hadde et mål med møtet på forhånd? Var det noe du ville oppnå med møtet, som du tenkte på før møtet?
- Synes du at du visste nok om møtet på forhånd?

Kontekst:

Rammene for møtet

- Hvor foregikk møtet?
- Kom du alene til møtet eller var dere to?

- Husker du hvordan det føltes å komme dit?
- Hvem andre var på møtet? Var de kommet da du kom?
- Husker du hvordan dere satt? Fant du deg et sted å sitte selv, eller fikk du en plass fra noen andre?
- Hvordan føltes det for deg å sitte sånn (var plasseringen ok)?
- Hvordan ble formålet med møtet forklart da møtet startet, husker du det? Var det noe du kjente igjen? Hadde du det samme målet?
- Kan du fortelle konkret hva som skjedde i møtet fra du kom til du gikk? Gangen i møtet.

Kommunikasjonen:

Dialog

- Husker du hvem som snakket mest i møtet?
- Husker du hva du sa eller spurte om i møtet?
- Hva slags svar fikk du?
- Ble du spurt om noe?
- Husker du hva noen andre sa i møtet?

Språk

- Forstod du det fagfolkene sa, ordene de brukte?
- Hvis det var noe du ikke forstod, hva gjorde du da?

Myndiggjøring:

Tillit

- Husker du om du følte du kunne stole på at fagfolkene i møtet visste hva de snakket om?
- Tenkte du at fagfolkene i møtet hadde tillit til deg, stolte på det du sa og mente?

Makt/avmakt

- Kjente du igjen beskrivelsen av barnet ditt i møtet?
- Hva tenkte du når du satt og hørte på at andre i møtet beskrev ditt barn?
- Følte du at du fikk formidlet din opplevelse av barnet ditt?
- Hvordan var det å ta ordet i møtet?
- Husker du om du fikk til å si eller spørre om det du ville i møtet?
- Kunne du påvirke møtet tror du?

- Var du enig eller uenig i konklusjonen i møtet? Hva gjorde du med det?(dersom uenig)
Følte du at du kunne gjøre noe? Hvorfor/hvorfor ikke tror du?

Subjekt/objekt

- Hva følte du når fagfolkene i møtet spurte etter, og utvekslet, informasjon om barnet ditt og kanskje om deg og familien din?
- Spurte noen etter hva du ville eller hva du mente om noe?

Anerkjennelse/likeverd

- Følte du at det var et samarbeidsklima i møtet?
- Føltes det som du var en del av det samarbeidet?
- Følte du at det du spurte om eller sa var viktig for de andre i møtet? Føltes det som om de lyttet til deg?

Avslutningen

- Når møtet var slutt, husker du hvordan det ble avsluttet?
- Satt de andre igjen da du gikk, eller gikk flere samtidig?
- Hva følte du da du gikk derfra?
- Hva tenkte du da du kom hjem etter møtet?
- Var det noen som snakket med deg i etterkant om hvordan møtet hadde vært for deg?
- Ble møtet slik du trodde på forhånd?
- Var det noe i møtet som overrasket deg?
- Dersom du kunne bestemme, prøv å beskrive hva ved møtet du evt. ville gjort annerledes.
- Når du ser på det nå, tenker du at møtet har vært nyttig for barnet ditt og for deg/dere foreldre?
- Hvis en av vennene dine hadde et barn som skulle drøftes i et slikt møte, hva ville du sagt til dem på forhånd?

August 2012

INFORMASJON

Jeg skriver en masteroppgave i pedagogisk-psykologisk rådgivning ved NTNU (Universitetet i Trondheim). I den forbindelse skal jeg intervjuere mødre som har barn som er, eller har vært, henvist til Pedagogisk Psykologisk Tjeneste, og hvor barnet har vært drøftet i kommunens tverrfaglige team. Jeg ønsker å undersøke hvordan det oppleves for foreldre å være med på disse møtene.

Informasjonen jeg får kommer jeg til å bruke i min skriftlige oppgave. Jeg vil intervjuere informantene og kommer til å bruke lydopptak under intervjuene. Lydopptakene vil bli slettet med en gang de er skrevet ned. Slettingsdato vil maksimalt være tre uker etter at intervjuet er gjennomført. Opptaket vil i perioden fra gjennomført intervju til sletting, bli oppbevart nedlåst. All informasjon vil bli behandlet på en slik måte at du ikke skal kunne kjennes igjen av den som leser oppgaven. Jeg har også taushetsplikt om alle personlige opplysninger jeg får. Det er imidlertid dine *opplevelser* i møtet jeg er ute etter, og eventuelle sensitive opplysninger jeg får vil ikke bli brukt i oppgaven. Å være med på et slikt intervju er naturligvis frivillig og du kan når som helst trekke deg fra deltagelse.

Siri Dyvik
Tlf.

SAMTYKKE

Jeg har fått skriftlig og muntlig informasjon, og er villig til å delta som informant i dette prosjektet.

Dato:.....

Underskrift: _____

Siri Dyvik
Moksnes
7500 Stjørdal
Tlf.
<mailto:>

30.april 2012

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
Harald Hårfagres gt. 29
5007 Bergen

INFORMASJON ANGÅENDE PROSJEKT

Mitt navn er Siri Dyvik og jeg er student på masterprogrammet i pedagogisk psykologisk rådgivning ved NTNU Videre/Faglig løft. Det er Pedagogisk institutt ved NTNU som er ansvarlig for studieprogrammet. Nå har jeg påbegynt arbeidet med masteroppgaven og i den forbindelse sender jeg med dette en forespørsel om mitt prosjekt må søkes godkjent hos NSD.

Min hovedveileder er Toril Moen ved Pedagogisk institutt, NTNU. Min biveileder er Anne Sofie Samuelsen ved Møller-Trøndelag kompetansesenter. Jeg håper å ferdigstille masteroppgaven i desember i inneværende år, men fristen for innlevering er 1.februar 2013.

Tema for prosjektet:

Utgangspunktet er foreldre med barn henvist til PP-tjenesten, der barnet er kartlagt og vanskene som er avdekket er så store at det er behov for en tverrfaglig drøfting i kommunen og evt. videre henvisning for utredning i 2.linjetjenesten. Jeg er ute etter å få tak i foreldrenes opplevelse av å delta i denne tverrfaglige drøftingen. Problemstillingen min er derfor: *Hvordan opplever foreldre å delta i kommunens tverrfaglige team?*

Metode:

For å samle data kommer jeg til å bruke kvalitativt intervju, nettopp for å få tak i foreldrenes opplevelse. Jeg kommer ikke til å samle eller bruke sensitive data, det er ikke den type informasjon jeg er ute etter. Jeg vil intervju 3-5 personer. Intervjuene kommer til å bli tatt opp med opptager, men blir transkribert direkte fra spilleren. Lydfilene blir ikke overført til PC, og de blir slettet med en gang de er transkribert.

Intervjupersonene mine kommer til å bli trukket fra saker som er aktive i den PP-tjenesten der jeg er ansatt. Dette vil ikke være saker der jeg er saksbehandler. Sakene vil bli trukket ut av min leder etter utvalgsriterier jeg har formulert. De aktuelle foreldrene vil deretter få tilsendt et brev med spørsmål om de vil la seg intervju. Foreldrene vil til en hver tid ha mulighet til å trekke seg, og all informasjon jeg evt. har samlet vil da bli slettet og ikke brukt i masteroppgaven. All informasjon vil anonymiseres. Alt innsamlet materiale slettes når oppgaven er ferdigstilt.

Med hilsen

Siri Dyvik

Vedlegg 6

Siri Dyvik

Fra: "Pernilla Bollman" <pernilla.bollman@nsd.uib.no> Til: < Siri Dyvik..... > Sendt: 8. mai 2012 12:46 Emne: Angående prosjekt

Hei

Det vises til brev datert 30.04.12, mottatt i dag 08.05.12.

Dersom du skal bruke kassettpiller eller annen ikke-digital opptaker i forbindelse med intervjuopptak, og for øvrig ikke kobler noen navn til materialet eller noen personlige historier/identifiserbare bakgrunnsopplysninger grengår av transkripsjoner - da vil nok ikke prosjektet være meldepliktig.

Se videre her: http://www.nsd.uib.no/personvern/forsk_stud/naar_melde.html

Mvh Pernilla Bollman Spesialrådgiver (Special Adviser)

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS (Norwegian Social Science Data Services)

Personvernombud for forskning Harald Hårfagres gate 29, 5007 BERGEN

Tlf. direkte: (+47) 55 58 24 10 Tlf. sentral: (+47) 55 58 21 17 Faks: (+47) 55 58 96 50

Email: pernilla.bollman@nsd.uib.no Internettadresse www.nsd.uib.no/personvern